

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Katedra pomocných věd historických a archivního studia

Bakalářská práce
Studijní obor: Pomocné vědy historické a archivní studia

Alice Šímová

Časopis Národního muzea,
kulturně-historické periodikum a jeho přínos

Journal of the National Museum,
culturally-historical periodical and its benefit

Tato studie by nevznikla bez laskavého přispění PhDr. Kláry Woitschové, Ph.D., vedoucí mé bakalářské práce. Tímto bych jí chtěla na tomto místě poděkovat za více než užitečné rady a pomoc, bez které by tato bakalářská práce s těžší mohla vzniknout.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne

Abstrakt

Časopis Národního muzea je našim nejstarším, nepřetržitě vycházejícím vědeckým periodikem. V jeho historii nalezneme mnoho významných osobností své doby, podílejících se na jeho vzniku a úspěšném pokračování. Reprezentuje i jednu z předních českých vědeckých institucí, Národní muzeum.

Autorka se v této studii zabývá vývojem významného českého vědeckého periodika, *Časopisem Národního muzea*. Na základě pramenů sestavila bibliografické zpracování jeho obsahu a v studii podtrhla významné momenty v jeho historii. Pokusí se přiblížit a představit osoby, které toto periodikum vedly a přispívaly na jeho stránky. Cílem práce je podat přehled historie tohoto periodika, který by mohl pomoci i ostatním badatelům, zabývajícím se touto tematikou.

Klíčová slova: Časopis Národního muzea, Národní muzeum, Matice česká, František Palacký

Journal of the National Muzeum is our oldest, still printed scientific magazine. We can find out in its history many of well-know personalities of 19th century, dealing on its start and leading to bright future. It also represents one of the oldest Czech scientific institutions, the National Muzeum.

Author describes development of important Czech scientifically periodical, Journal of the National Muzeum. Based on source she presents bibliographical view and accents significant moments in its history. She's trying to describe and to introduce personalities, which have led this periodical and its authors. Her goal is to represent history of this periodical, which can help other researchers with similar theme.

Keywords: Journal of the National Muzeum, National Muzeum, Matice česká, František Palacký

Obsah

ÚVOD	9
1. PERIODIKA, JEJICH VÝZNAM PRO HISTORIOGRAFIÍ A METODY JEJICH ZPŘÍSTUPŇOVÁNÍ	12
1. 1. KRÁTKÝ EXKURZ DO HISTORIE PERIODIK, PŘEDEVŠÍM VĚDECKÝCH	13
2. DĚJINY ČASOPISU NÁRODNÍHO MUZEA	17
2.1. POČÁTKY ČASOPISU NÁRODNÍHO MUZEA	17
2. 2. VÝVOJ ČASOPISU NÁRODNÍHO MUZEA OD ROKU 1946 AŽ DO ROKU 2013	21
2. 2. 1. ČASOPIS NÁRODNÍHO MUZEA V LETECH 1946 A 1947	22
2. 2. 2. ČASOPISU NÁRODNÍHO MUZEA V LETECH 1948 AŽ 1956	26
2. 2. 3. ČASOPIS NÁRODNÍHO MUZEA V LETECH 1957 AŽ 1961	31
2. 2. 4. ČASOPIS NÁRODNÍHO MUZEA V LETECH 1962 AŽ 1967	34
2. 2. 5. ČASOPIS NÁRODNÍHO MUZEA V LETECH 1968 AŽ 1970	39
2. 2. 6. ČASOPIS NÁRODNÍHO MUZEA V LETECH 1971 AŽ 1972	47
2. 2. 7. ČASOPIS NÁRODNÍHO MUZEA V LETECH 1973 AŽ 1986	51
2. 2. 8. ČASOPIS NÁRODNÍHO MUZEA V LETECH 1987 AŽ 2010	54
2. 2. 9. ČASOPIS NÁRODNÍHO MUZEA V LETECH 2011 AŽ 2013	60
ZÁVĚR	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	64
PRIMÁRNÍ LITERATURA:	64
SEKUNDÁRNÍ LITERATURA:	65

Seznam grafů:

Graf č. 1: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1946-1947

Graf č. 2: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1948-1956

Graf č. 3: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1957-1961

Graf č. 4: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1962-1967

Graf č. 5: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1968-1970

Graf č. 6: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1971-1972

Graf č. 7: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1973-1986

Graf č. 8: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1987-2010

Graf č. 9: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 2010-2013

Graf č. 10: Skladba hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1946-2013

Seznam použitých zkratk:

AIHV – Muzejní asociace pro dějiny skla (Association Internationale pour l’Histoire du Verre)

ČNM – Časopis Národního muzea

ČSAV – Československá akademie věd

ICOM – Mezinárodní rada muzeí (International Council of Museums)

IOV – Mezinárodní organizace pro lidové umění (International Organization of Folk Art)

UNESCO – Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

UNICEF – Dětský fond Organizace spojených národů (United International Children’s Emergency Fund)

Úvod

Bakalářská práce se zabývá historií a vývojem Časopisu Národního muzea. Jde o nejstarší, nepřetržitě, s výjimkou druhoválečné odmlky, vycházející české vědecké periodikum. Časopis za dobu své historie změnil několikrát svůj název. V práci je užito označení Časopis Národního muzea, či zkráceně Časopis. Změny názvu jsou uvedeny v Příloze č. 1.

Studie a statě, které se na stránkách Časopisu nacházejí, se zabývají nejrůznějšími tématy z nepřeberné škály humanitních oborů, hlavně historiografických. Časopis je pro větší přehlednost od svých počátků rozdělen do několika kategorií, dle toho, čím se dané statě zabývají. V nejstarší době se toto rozdělení značně lišilo, hlavně díky vlivu národního obrození na osobnosti vydávající a starající se o program a zaměření časopisu. Jednotlivé články v Časopise zpracovávají důležité historické otázky dané doby a reflektují té době poplatný objem historického poznání, který se samozřejmě rychle vyvíjí. Dále zde nalezneme rubriku Jubilea, která se věnuje slavným osobnostem české historiografie, kteří se dožívají určitého významného životního data. In memoriam je naopak rubrika, která vzpomíná na ty osobnosti české historiografie, které už bohužel nejsou mezi námi. Mezi další rubriky se zařazují ty články, které se zabývají muzejnictvím, dále zde máme Zprávy z Národního muzea a v neposlední řadě zde také nalezneme rubriku Literatura, která nás informuje formou recenzí o nových knižních titulech, zabývajících se historiografickou tematikou. Časem rubrik přibýlo, např. Materiálie, Drobné studie, Výstvy, Muzea a muzejnictví atd.

První kapitola představuje úvod do problematiky studia periodik a krátký exkurz do jejich historie, především je pozornost soustředěna na vědecká periodika. Věnuje se tedy předchůdcům Časopisu Národního muzea.

Druhá kapitola seznamuje s historií a vývojem Časopisu Národního muzea. Podrobněji představuje jeho poválečný vývoj až do roku 2013. Věnuje se zde jednotlivým redaktorům a redakčním radám, které se za tuto dobu vystřídal v jeho vedení. Obsahuje též podrobnou analýzu oborové skladby hlavních článků, které Časopis publikoval. K jejímu zpracování byla použita bibliografická část (Příloha č. 2) bakalářské práce, pro přehlednost je na konci práce připojena tabulka uvádějící počet článků, též v procentech.

Bohužel v Muzejní registratuře neexistuje redakční archiv Časopisu. Primárním pramenem pro zpracování této práce byl tedy Časopis sám. Byly využity jeho editoriały, kde se nachází informace o redakci, redakčních radách, vydavateli Časopisu a jak často vychází. Dále bylo použito jednotlivých článků, zabývajících se historií tohoto významného periodika

a které jsou také často na jeho stránkách uveřejněny. Nejvýznamnější je článek PhDr. Zoroslavy Drobné, Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání (ČNM, 1977). Který podrobně mapuje vývoj Časopisu od jeho založení až do roku 1973.

Podrobně popisuje dějiny a vývoj Časopisu Národního muzea i PhDr. Klára Woitschová ve svém článku Časopis Národního muzea v letech 1827 až 2013 (Český lid, 2013). Proto tato bakalářská práce přináší pouze shrnutí vzniku tohoto významného periodika a poté se soustředí na jeho poválečný vývoj, který je doplněn zmiňovanou analýzou skladby článků v Časopise uveřejněných.

Bibliografické zpracování Časopisu Národního muzea, Řady historické za období let 1946 až 2013 slouží jako podklad pro zpracování této kapitoly. Navazuje na předchozí bibliografické zpracování Časopisu a doplňuje chybějící ročníky. Rozborem hlavních článků kapitola ilustruje směřování Časopisu a představuje jednotlivé osobnosti s jeho vývojem spojené. Pro bibliografické zpracování, byla použita metoda de visu, která je podrobněji představena v první kapitole. Navazuje na již vydané rejstříky uveřejněné v Časopise i na Rejstřík 125 ročníků muzejního časopisu.¹

Časopis Národního muzea vydávalo Národní muzeum. Později se ujala jeho vydávání Matice česká. Instituci Národního muzea a její historii se věnuje několik vědeckých monografií. Jako první zpracovává dějiny této instituce Jan Matouš Černý Museum království Českého (Praha, 1884). Jedná se o stručnou zprávu o historickém vývoji Národního muzea, jeho orgánům a sbírkám, přináší i zajímavé informace týkající i hospodaření této instituce.

Dalším autorem, zpracovávající období od založení Muzea až po rok 1868 vydal Václav Bolemír Nebeský, kromě historie přináší i seznam mecenášů a představitelů Národního muzea. Nejlépe zpracované je období šternberské, které ve své dvou svazkové publikaci Národní museum a naše obrození (Praha, 1921 a 1923) představuje Josef Hanuš. Jde o velmi podrobné dílo rozebírající i jednotlivé představitele a významné osobnosti, bez kterých by Muzeum nevzniklo.

František Kop ve své publikaci Národní museum, památník našeho kulturního obrození (Praha, 1941) shrnuje vývoj Národního muzea do 30. let 20. století. Tato publikace seznamuje s historií a vývojem Národního muzea, jeho sbírek a institutů. Theodor Saturník ve své publikaci Národní muzeum za války a po válce popisuje složité období v dějinách

---

¹ KNEIDL, Pravoslav – SVRČEK, Mirko – BŘEŇOVÁ, Věra: Časopis Národního muzea 1827 – 1956. Rejstřík 125 ročníků muzejního časopisu. Sv. 1. Systematický seznam. Praha 1961, s. 448.
KNEIDL, Pravoslav – BŘEŇOVÁ, Věra: Časopis Národního muzea 1827 – 1956. Rejstřík 125 ročníků muzejního časopisu. Sv. 2. Jmenný seznam, Praha: Národní muzeum, Orbis, 1963, s. 364.

Národního muzea (Praha, 1924). Populárně-naučná je publikace Karla Sklenáře *Obraz vlasti* (Praha, 2001).

Mezi publikace menšího formátu patří i dílo Jaroslava Vrchotky, přinášející základní informace o této instituci (Praha, 1988). Stručné dějiny a popis hlavní budovy na Václavském náměstí přinesla i Anna Masaryková ve své publikaci *Národní museum v Praze* (Praha, 1940).

Muzeum vydávalo i jubilejní sborníky. *Národní museum 1818-1948* (Praha, 1949), který vyšel jako jubilejní sborník ke 130. výročí založení Muzea (Praha, 1949). Další sborník vyšel k oslavě 150. výročí založení Muzea (Praha, 1957). Přinášel mnoho článků a statí především o založení Národního muzea, osobnosti Františka Palackého a představuje i kapitoly z dějin Společnosti Národního muzea. PhDr. Jaroslav Vrchotka, CSc. vydal u příležitosti 170. výročí založení muzea publikaci *Národní museum v Praze. Pokladnice české vědy a kultury 1918-1988* (Praha, 1988). Publikace obsahuje především zajímavý obrazový materiál, o historii Národního muzea a jeho institutů pouze krátce informuje. V roce 2003 byla vydaná k oslavě 185. založení Národního muzea brožura, krátce seznamující s historií Národního muzea a představuje jeho jednotlivé instituty (Praha, 2003).

Dále Muzeum vydává různé průvodce po svých sbírkách a fondech, které krátkou, většinou letákovou podobou, krátce seznamují s touto význačnou institucí. Františkovi Palackému, významnému českému dějepisci a obrozenci, věnoval svou rozsáhlou monografii Jiří Kořalka (Praha, 1998).

1. Periodika, jejich význam pro historiografii a metody jejich zpřístupňování

Noviny a časopisy jsou vedle knižního a soudobého rukopisného materiálu dalším, velice důležitým pramenem pro historické poznání.² V minulosti měly noviny a časopisy daleko větší vliv na společnost než v dnešní době. Sloužily pro šíření aktuálních informací z politického a kulturního života a po vzniku vědeckých periodik i vědeckého a technického.

Pro studium periodik se hojně využívá sestavování časopiseckých bibliografií, které, podle daných pravidel, přináší ucelený přehled o jednotlivých periodikách vycházejících na našem území v určité době. Dále vycházejí bibliografie zpracovávající určitý typ periodika či novin a jsou i bibliografie představující historii jednoho určitého periodika. Informace, které bibliografie obecně podávají, mají několik funkcí. Bibliografické informace slouží nejenom k identifikaci, deskripci a interpretaci objektů kultury, ale i k jejich účelné evidenci, selekci a nakonec k propagaci daného objektu.³ Jejich největším přínosem je zpřístupnění velkého množství materiálu pro bádání a celkovou evidenci jednotlivých časopiseckých jednotek, které by jinak nebyly přehledné a pro badatelskou práci z důvodu velkého rozsahu látky téměř nepřístupné.

Jako jeden z prvních se začal zabývat tímto tématem a zpracovávat bibliografii novin a časopisů František Roubík.⁴ Ten ve svých publikacích uvádí místo vydání, datum, od kdy dané periodikum vychází a kdy zaniklo a jeho periodicitu. Dále připojil charakteristiku periodika dle jeho podtitulu a ideologické zaměření daného titulu. Jména redaktorů, vydavatelů, nakladatelů a tiskařů jsou zde také uvedena a v neposlední řadě přináší informace o výši nákladů a ceně jednotlivých výtisků.⁵ Pro větší přehlednost a snadné dohledání doplňuje i signatury zachovaných ročníků v hlavních pražských knihovnách.

Jednou z metod popisu periodik, je tzv. metoda de visu. Jedná se o metodu, která se snaží o popis každého jednotlivého výtisku periodika, majícího především odborný či politický charakter.⁶ Ovšem i tato metoda se neobejde bez důkladné pramenné kritiky. Metoda de visu zjišťuje pouze to, co vydavatelé předkládali veřejnosti, ale tyto údaje nemusí vždy souhlasit s obsahem daného periodika. Mohlo být i záměrem některé skutečnosti, jako

---

² LAISKE, Miroslav: *Časopisectví v Čechách 1650–1847: příspěvek k soupisu periodického tisku, zejména novin a časopisů*. Praha: Státní knihovna ČR – Národní knihovna, 1959, str. 3.

³ KÁBRT, Jiří: K problematice bibliografické informace a společenské funkce bibliografie. In: *Česká bibliografie, Sborník statí a materiálů*, sv. 14, Praha, 1977, str. 13.

⁴ ROUBÍK, František: *Časopisectvo v Čechách v letech 1848–1862*. Praha: Duch novin, 1930, s. 207.; *Bibliografie časopisectva v Čechách z let 1863–1895*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1936, s. 319.

⁵ ŠIMEČEK, Zdeněk: Bibliografie novin a časopisů z hlediska historického. In: *Česká bibliografie, Sborník statí a materiálů*, sv. 2., Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1960, str. 45.

⁶ PASÁK, Tomáš: *Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v Českých zemích z let 1939–1945*. Praha: Univerzita Karlova, 1980, str. 13.

např. jméno odpovědného redaktora, či majitele daného periodika nebo jeho periodicita, před veřejností z rozličných důvodů utajit. Pro doplnění takovýchto neúplných informací je potřebné srovnávat informace uváděné v periodikách s údaji a informacemi úřadů, které měly v minulosti dohled nad vydáváním tisku. Tím byly dle tiskového zákona z roku 1862 místodržitelství a nižší politické úřady, pražské policejní ředitelství a okresní hejtmánství pro oblast politické správy a jednotlivá státní zastupitelství a vrchní státní zastupitelství pro správu soudní.⁷ Další prameny, které můžeme při studium novin a periodik použít, jsou registry jednotlivých redakcí a vlastní časopiseckou produkci.⁸

Časopisy, noviny a jiný periodický tisk byl vždy neodmyslitelnou součástí literární produkce. Studium periodického tisku přináší mnoho nových poznatků jak pro literární, historické, tak sociální dějiny. Na složení redakcí a redakčních rad lze pozorovat provázanost časopisů s určitými institucemi či obory. Výběr autorů přispívajících do periodik umožní alespoň částečný pohled na populární a důležité osobnosti své doby.

1. 1. Krátký exkurz do historie periodik, především vědeckých

Od roku 1770 je zaznamenán nebývalý nárůst časopisecké produkce. Objevuje se mnoho zcela nových typů periodik, které obohatily dobovou literární produkci. Jde o časopisy zábavné, literární, kritické, divadelní, knihopisné, statistické, dějepisné a přírodovědecké. Některé z těchto periodik ovšem pro nedostatek svých odběratelů, finanční prostředků či z jiných problémů brzy zanikají.⁹

Časopisy zabývající se vědou byly ze začátku vývoje opomíjeny, až díky Dobrovskému a jeho *Böhmische Litteratur auf das J. 1779* bylo zahájeno nové období ve vnímání a vydávání časopisů s vědeckou tematikou.¹⁰ Jednalo se o čtvrtletník malého osmerkového formátu, který Dobrovský vydával v pražském Mangoldově vydavatelství. Časopis byl sice psán v němčině, ale jeho obsah byl ryze český. V dané době neměl Dobrovský ani jinou možnost, než vydávat časopis německý. Čeština se ve vědeckých periodikách a vědecké kultuře všeobecně, začala prosazovat až v pozdější době. Časopis přinášel informace o životě na pražské univerzitě a zprávy z knihoven. Zvláště informoval o

---

⁷ ŠIMEČEK, Zdeněk: Bibliografie novin a časopisů z hlediska historického. In: *Česká bibliografie, Sborník statí a materiálů*, sv. 2., Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1960, str. 47-48.

⁸ ROUBÍK, František: Prameny k dějinám periodického tisku v Čechách. In: *Duch novin*, roč. III., č. 1, 1930, str. 231.

⁹ VOLF, Josef: Dějiny novin a časopisů do roku 1848. in: *Československá vlastivěda*. Díl VII. Písemnictví, Praha: Sfinx, 1933, str. 422.

¹⁰ VOLF, Josef: Dějiny novin a časopisů do roku 1848. in: *Československá vlastivěda*. Díl VII. Písemnictví, Praha: Sfinx, 1933, str. 423.

důležitých rukopisech, vzácných i nových publikací vydaných v Čechách. Záznam o nové knize obsahoval i její bibliografické údaje. Dále měl časopis v plánu přinášet zprávy o českém školství a o vědeckých institucích. Časopis měl být objektivní, kritický a přinášet pouze vědecky ověřená fakta.¹¹

Dobrovský v dalším ročníku mapuje i literární vývoj na Moravě a název časopisu se od roku 1781 změnil na *Böhmische und Mährische Litteratur auf das Jahr 1780*. Dobrovského časopis končil třetím číslem (vydán až roku 1784) pro nepřízeň jeho odpůrců. Hrabě Leopold Clary-Aldringen vydal jako tehdejší český místokancléř a president censurního úřadu rozhodnutí o zastavení vydávání daného periodika. Dobrovský se pokusil časopis obnovit pod novým názvem *Litterarisches Magazin von Böhmen und Mähren*, vycházející v letech 1786–1787, leč ani ten neměl dlouhého trvání a po třech číslech zanikl.¹²

První časopisy vycházející na našem území byly obecně osvětové a sloužily širším lidovým vrstvám. Ze začátku se jednalo o časopisy německé, do českého jazyka pouze přeložené. Příkladem takového časopisu je pro nás česky psaný měsíčník *Učitel lidu*, který vycházel od roku 1786. Vydavatelem tohoto časopisu byl tehdejší nejvyšší pražský purkrabí, kníže Karel Egon Fürstenberg. Kromě osvětové funkce mělo toto periodikum za úkol napomáhat učitelům, aby vedli novu generaci k loajalitě k vládnoucí třídě a především panovníkovi. Jednalo se o překlad německy vycházejícího listu *Der Volkslehrer*, vydávaného též knížetem Fürstenbergem. Obdobným periodikem je také *Měsíční spis k poučení a obveselení obecného lidu*, který redigoval František Jan Tomsa a který vycházel od roku 1787. Ovšem prvním skutečně českým literárním a poučně beletristickým časopisem byl až časopis *Hlasatel český*, který začal vydávat Jan Nejedlý, profesor české literatury na pražské universitě roku 1806 jako čtvrtletník.¹³

Prvním skutečně českým vědeckým časopisem byl časopis *Krok*, s podtitulem *Veřejný spis všennaučný pro vzdělance národu československého*, vydávaný Janem Svatoplukem Preslem, šlo o spis všennaučný, vycházející nepravidelně mezi lety 1821–1840. Do tohoto periodika přispívali nejpřednější zástupci české vědy a literatury. Jeho vznik byl zapříčiněn silící potřebou české společnosti po vlastní encyklopedii.

Časopis *Krok* provedl jako první pokus o třídění věd, v jehož rámci se pokusil i o ustálení české vědecké terminologie. Sám vydavatel časopisu Krok, Jan Svatopluk Presl, se zasloužil o základy moderní české přírodovědecké terminologie. Antonín Jungmann zde

¹¹ BERÁNKOVÁ, Milena: *Dějiny československé žurnalistiky. Vysokoškolská učebnice pro posluchače fakulty žurnalistiky*. Díl I., Český periodický tisk do roku 1918, Praha: Novinář, 1981, str. 52.

¹² KLIMEŠ, Vladimír: *Počátky českého a slovenského novinářství*, Praha: Orbis, 1955, str. 103-104.

¹³ KLIMEŠ, Vladimír: *Počátky českého a slovenského novinářství*, Praha: Orbis, 1955, str. 108-109.

publikoval základy českého lékařského názvosloví, Jan Evangelista Purkyně přispíval překlady krásné literatury.¹⁴

Časopis *Krok* vycházel od roku 1821 v obsáhlých svazcích až o 10 arších (160 stran). Název periodika odkazuje na nejstaršího bájného českého knížete Kroka. Časopis měl rozvíjet český jazyk a kulturu.¹⁵ Jde o první pokus českých obrozenců o odborné periodikum psané českým jazykem a podporující češtinu jako jazyk vzdělanců. Časopis bohužel neměl moc příspěvatelů a podle svědectví Čelakovského pouhých 150 předplatitelů, vycházel tedy nepravidelně a jeho vydávání nemělo dlouhého trvání.

Mezi další odborné časopisy té doby řadíme např. *Ponaučné a zábavné listy pro polní hospodářství a řemeslníky v Čechách*, vydávané Vlastenskou hospodářskou společností; *Časopis technologický Jednoty ku povzbuzení průmyslu*, ke kterému patří i *Nedělní list pro řemeslníky*, vedený K. Amerlingem i jím vydávaný *Promyslný posel* (od roku 1840). Vedoucím vědeckým časopisem té doby byl již *Časopis Vlastenského musea*. Zájmům katolickým sloužil *Časopis pro katolická duchovenstva* a pozdější *Blahozvěst*.¹⁶

Zrušení cenzury dne 15. března 1848 změnilo celý ráz jak novinářského, tak časopiseckého odvětví u nás. Zájem o politické události byl tak silný, že této náladě podlehly i nepolitické časopisy, jakými byly např. *Včela*, *Poutník* i *Časopis Národního muzea*.¹⁷

Ovšem cesta k úplné svobodě tisku byla ještě dlouhá. Tiskový patent z 13. března 1849 výrazně zhoršil dosavadní tiskové poměry tím, že zaváděl ustanovení o kaucích, které měly decimující účinek pro politické tisk. V Praze díky tomuto usnesení zaniklo několik významných periodik, např. *Pražský posel*, *Občanské noviny*, *Noviny Lípy slovanské*, *Svornost* a *Sedlské noviny*. Na špatné situaci se podepsal i výjimečný a vojenský stav, který v té době v Praze vládl. V září byla kromě kauce zavedena i inzertní daň, která zhoršovala hospodářskou situaci listů.

Nový tiskový zákon vyšel 27. května 1852 a ještě více znemožňoval zejména hospodářsky, vývoj periodik a tiskovin u nás. K vydání listu bylo totiž za potřebí povolení policejního ministerstva. Koncese a kauce byly zvýšeny, zvyšovala se i inzertní daň a zůstal zachován systém dvojí výstrahy. To přispělo k zrušení většiny česky psaných novin. V daném

---

¹⁴ BERÁNKOVÁ, Milena: *Dějiny československé žurnalistiky. Vysokoškolská učebnice pro posluchače fakulty žurnalistiky*. Díl I., Český periodický tisk do roku 1918, Praha: Novinář, 1981, str. 55-56.

¹⁵ KLIMEŠ, Vladimír: *Počátky českého a slovenského novinářství*, Praha: Orbis, 1955, str. 122-123.

¹⁶ VOLF, Josef: *Dějiny novin a časopisů do roku 1848*. in: *Československá vlastivěda*. Díl VII. Pisemnictví, Praha: Sfinx, 1933, str. 430.

¹⁷ VOLF, Josef: *Dějiny novin a časopisů do roku 1848*. in: *Československá vlastivěda*. Díl VII. Pisemnictví, Praha: Sfinx, 1933, str. 432.

roce vycházely pouze vládní *Pražské noviny* a *Pražský prstonárodní list*, ten ale brzy zanikl také.¹⁸

V době Bachova absolutismu setrvaly, jako jediný projev české mediální produkce, časopisy. Vycházely vědecké, odborné a především literární, které v pozdějších letech do velké míry nahrazovaly produkci novinářskou.¹⁹

Díky císařskému patentu z 15. března 1862, který rušil cenzuru a zavedl úplnou svobodu tisku, vzrostl počet periodik i denního tisku a radikálně se tak změnil tiskové poměry v Rakousku-Uhersku. 17. prosince 1862 byl vydán nový tiskový zákon. Politický tisk byl v této době značně zdecimován, naproti tomu vědecký a odborný tisk se v této době těšil velké oblibě čtenářů.²⁰

V březnu 1863 vešel v platnost nový tiskový zákon a přinesl jisté odlehčení oproti minulé těžké době. Vyjímал tisk z pravomoci policejních úřadů a podřídil ho řádným soudům, rušil systém výstrah a udělování koncesí policejním ředitelstvím. Zavedl ale nová opatření, která mohla vést k radikálnímu omezení, případně i potlačení tisku. Tato skutečnost se projevila v letech 1868–1870, kdy se zvýšila politická aktivita v českých zemích a znamenala dobu silných represí vůči politickému periodickému tisku. K zlepšení stavu periodického tisku přispělo i tiskové zákonodárství, které postupně rušilo omezující nařízení. Tisková novela z října 1868 rušila suspenze listů, v březnu 1869 byly zavedeny tiskové porotní soudy, roku 1874 byla zrušena inzertní daň, v září 1894 byla zrušena novinářská kauce a v prosinci 1899 novinový kolek. Následkem těchto opatření se začíná rozvíjet a rozmáhat novinová a časopisecká produkce.²¹

Pozdější vývoj novin a periodik byl výrazně ovlivněn dvěma světovými válkami, které měly zdrcující účinek na literární produkci. Docházelo k zpřísnění cenzury, vyhlášení mimořádných opatření a mohl vycházet jen tisk poplatný vládnoucím vrstvám společnosti. Za první světové války se jediným zdrojem informací stala Wolffova tisková kancelář.²² Noviny a periodický tisk po první světové válce patřily víceméně do rukou politických stran.²³ Dopad druhé světové války a hlavně poměry v tzv. Protektorátu Čechy a Morava měly za následek

---

¹⁸ BERÁNKOVÁ, Milena: *Dějiny československé žurnalistiky. Vysokoškolská učebnice pro posluchače fakulty žurnalistiky*. Díl I., Český periodický tisk do roku 1918, Praha: Novinář, 1981, str. 114-115.

¹⁹ BERÁNKOVÁ, Milena: *Dějiny československé žurnalistiky. Vysokoškolská učebnice pro posluchače fakulty žurnalistiky*. Díl I., Český periodický tisk do roku 1918, Praha: Novinář, 1981, I. díl, str. 130.

²⁰ ROUBÍK, František: *Časopisectvo v Čechách v letech 1848–1862*. Praha: Duch novin, 1930, str. 11.

²¹ BERÁNKOVÁ, Milena: *Dějiny československé žurnalistiky. Vysokoškolská učebnice pro posluchače fakulty žurnalistiky*. Díl I., Český periodický tisk do roku 1918, Praha: Novinář, 1981, str. 148-149.

²² BERÁNKOVÁ, Milena: *Dějiny československé žurnalistiky. Vysokoškolská učebnice pro posluchače fakulty žurnalistiky*. Díl I., Český periodický tisk do roku 1918, Praha: Novinář, 1981, I. díl, str. 222.

²³ BERÁNKOVÁ, Milena – KŘIVÁNKOVÁ, Alena – RUTTKAY, Fraňo: *Dějiny československé žurnalistiky: celostátní vysokoškolská učebnice*. Díl 3. Český a slovenský tisk v letech 1918–1944. Praha: Novinář, 1988, str. 54.

velmi značný úpadek v novinové a časopisecké produkci. Vedle oficiálního, protektorátního tisku vznikl tisk ilegální a samozřejmě také tisk českého zahraničního odboje. Základní ideou pro poválečný vývoj tisku byla teze, že noviny jsou výlučným majetkem národa a že by se mělo zamezit vydávání periodického tisku jednotlivci. Vláda podpořila tuto tezi rozhodnutím, kdy noviny mohou napříště vydávat jen uznané politické strany a celonárodní instituce.²⁴

Legislativní a politické poměry vždy zásadně ovlivňují rozvoj národní vzdělanosti, včetně publikování písemných materiálů a tomu se přizpůsobovala i malá vrstva vzdělanců, žijících v českých zemích a na Moravě. Vždy se snažili udělat krok v před, často ale museli ustoupit, ale snaha nakonec byla korunována založením vlastního muzea a možností seskupit se kolem něho a publikovat své myšlenky a objevy.

2. Dějiny Časopisu Národního muzea

2.1. Počátky Časopisu Národního muzea

Národní muzeum bylo založeno roku 1818 pod názvem Vlastenské museum v Čechách, či Vaterländisches Museum. (Od roku 1848 neslo název České museum, v období let 1854–1919 pak Museum království Českého). Samotný fakt založení muzea musel vyprovokovat také snahu o založení periodika, které by informovalo o jeho činnosti a doplňoval tak jeho vědeckou i popularizační úlohu.

Václav Hanka se jako první snažil o vznik samostatného periodika, orgánu nové české vědecké instituce, po vzoru zahraničního vývoje. Periodikum se mělo nazývat *Letopisové Českého Národního Museum. Ku zvelebení a rozšíření jazyka mateřského* a Hanka předložil návrh na jeho zřízení v srpnu roku 1819 ke schválení nejvyššímu purkrabímu Františku hraběti Kolovratovi-Krakovskému. Není jisté, co se s tímto návrhem stalo, vydávání muzejního časopisu začalo až roku 1827, ovšem za redakce Františka Palackého.²⁵

Časopis už od svých počátků má za úkol šířit vědecké poznání a zpřístupnit toto poznání širšímu publiku, je i platformou pro muzeologické studie, které přinášejí poznatky jak z českého, tak světového muzejnictví a nakonec informuje i o činnosti Národního muzea jakožto přední české kulturní a vědecké instituce.

---

²⁴ ZIERIS, Karel František: *Nové základy českého periodického tisku (přednáška byla proslovena v extensi přednášek Vysoké školy politické a sociální a doplněna o další podrobnosti)*, Praha: Orbis, 1947, str. 16.

²⁵ ZÍBRT, Čeněk: *Začátky Časopisu Českého Musea r. 1819*. In: *Časopis Musea Království českého*. Roč. LXXXVI., sv. I., r. 1912, str. 268-269.

Časopis Národního muzea je neodmyslitelně spjat s osobou Františka Palackého. Palacký byl k redakci časopisu nejpovolanější, na jedné straně chápal současné problémy a potřeby českého národa, na straně druhé měl úctu k české minulosti a navíc, disponoval celosvětovým kulturním přehledem a styky s předními politickými osobnostmi své doby, které uměl využít ku prospěchu Časopisu i Musea.²⁶ Palackého koncepcí Časopisu byla ryze obrozenecká,²⁷ časopis měl sloužit jako centrum české literární činnosti.²⁸ Po ústních jednáních s Kašparem Šternberkem podává Palacký roku 1825 promemoria, ve kterých poukazuje na důležitost literárního orgánu při Muzeu, který by veřejnosti přinášel informace o dění v Muzeu²⁹, ale také vědecké statě, psané českým jazykem, který se díky tomuto periodiku má více prosazovat ve vědeckých kruzích. Tato koncepce je typicky obrozená, Časopis má především pečovat o český jazyk, proto jsou i do starších ročníků zařazeny beletristické články, velebící českou řeč.³⁰ Palacký pamatoval i na německé čtenáře a proto žádá, aby vedle časopisu českého vycházel i německý, který má Muzeum a českou vědu prezentovat v zahraničí. Zde nalezneme také původ přísné vědecké koncepce, kterou se německý časopis vyznačoval.³¹

Dne 12. března 1826 se usnesl Výbor muzejního Sboru na peněžité půjčce, která má pokrýt náklady časopisu a ostatních literárních počinů vzniklých při Muzeu. Kašpar Šternberk měl za úkol zajistit vydávání Časopisu. Nebyl to úkol jednoduchý ani pro takovou osobnost, jakou byl Kašpar Šternberk. Sám vypracoval žádost k prezidiu českého gubernia. Od policejního ředitele Sedlického byla jeho žádost rychle vyřízena a 11. února 1826 povoleno vydávání obou periodik, mělo to však svou podmínku. V Časopise se neměly objevovat články s politickou tematikou a jako ostatní časopisy se musí podřídit cenzuře. Na sezení výboru dne 12. dubna 1826 přednesl Palacký svou vizi Časopisu. Palacký pak byl dne 15. května 1826 zvolen redaktorem obou periodik a od 1. ledna 1827 začínají Časopisy vycházet nákladem Národního muzea.³²

František Palacký předložil dva návrhy: *Návrhy ku zřízení českých Musejních časopisů*. První je datován 27. prosince 1825, druhý poté 4. května 1826. Hlavním úkolem

---

²⁶ JAKUBEC, Jan: Dějiny literatury české. Díl 2. Od osvícenství po Družinu máje. Praha: J. Laichter, 1934, str. 427-428.

²⁷ Svou vizi Časopisu představuje čtenářům v I. ročníku Časopisu. PALACKÝ, František: Slovo k vlastencům od redaktora. In: *Časopis Společnosti vlastenského museum w Čechách*. Roč. I., r. 1827, sv. IV., str. 145-153.

²⁸ JAKUBEC, Jan: Dějiny literatury české. Díl 2. Od osvícenství po Družinu máje. Praha: J. Laichter, 1934, str. 429.

²⁹ Společnost vlastenského Museum. In: *Časopis Společnosti vlastenského museum v Čechách*. Roč. I., r. 1827, sv. 1., str. 3-8.

³⁰ PALACKÝ, František: Slovo k vlastencům od redaktora. In: *Časopis Společnosti vlastenského museum v Čechách*. Roč. I., r. 1827, str. 145-153.

³¹ NEBESKÝ, Václav: Dějiny Musea Království českého. Praha: Museum království českého, r. 1869, str. 50.

³² NEBESKÝ, Václav: *Dějiny Musea Království českého*. Praha: Museum království českého, 1869, str. 51-54.

časopisu bylo pečovat o řeč a literaturu českou a druhým úkolem bylo český národ vzdělávat. Díky tomuto faktu je rozsah časopisu až encyklopedický. Měl také šířit informace o Muzeu mezi lid, aby se zvedla popularita ústavu, Časopis se tak stal orgánem Společnosti Národního muzea. Pro koncepci Františka Palackého bylo nejdůležitější podat vědecko-literární obraz vlasti, který by sloužil i pro budoucí generace jakožto historický pramen pro poznání obrozeneckých snah českých.³³

Ačkoliv byl český Časopis orgánem Muzea a jeho společnosti, najdeme určité rozdíly oproti časopisu německému. Tato nesourodost je dána především jinou čtenářskou obcí, pro kterou je toto periodikum vydáváno a také jeho národní i literární cíle jsou od něho odlišné. Jedním z hlavních úkolů českého Časopisu bylo přiblížit Muzeum a jeho Společnost nejenom odbornému publiku, tedy mít lidovější ráz než periodikum německé. Jeho nejdůležitějším úkolem ovšem bylo usilovat o zachování a udržování českého jazyka, plně vystihující obrozenecký duch své doby. Měl přinášet nejenom českou literaturu vědeckou, přírodopisnou i historickou, ale i básnickou a beletristickou, filozofické i filologické rozbory. Uveřejňoval i starší české památky.³⁴ Palacký se v Časopise zabývá i právníckou literaturou a terminologií. Časopis měl zásluhu na ustálení vědecké terminologie v oborech, které se na jeho stránkách objevovaly a přispěl tak k upevnění a zlepšení pozice českého jazyka ve vědních oborech.

Časopis již od prvního svého ročníku informoval o instituci Muzea, uveřejňoval na svých stránkách zprávy z Jednání společnosti vlastenského Museum a informace o stavu Společnosti vlastenského Museum, Zprávy Komitétu pro vědecké vzdělání řeči a literatury české, z čehož vznikla pozdější Maticе česká.³⁵

V Časopise německém se uveřejňovaly především vědecké studie, které měly reprezentovat české vědecké prostředí v zahraničí. Palacký sem začleňuje i statě pojednávající o obsahu českého Časopisu i českých snahách literárních. Pokoušel se tím především vzbudit zájem o český Časopis mezi vzdělanou šlechtou, pro kterou český Časopis neměl takovou atraktivitu. Časopis německý neměl takový ohlas a pro nedostatek odběratelů je koncem roku 1831 ukončeno jeho vydávání.³⁶ *Monatshefte der Gesellschaft des vaterländischen Museums in Böhmen*, tak zněl celý název německé obdoby českého Časopisu, měl být vědecktější a byla mu přikládána větší váha. Měl vycházet jako měsíčník, kdyžto český Časopis jako čtvrtletník.

---

³³ DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze, Řada historická*. Roč. CXLVI, č. 1.-2., str. 3-4.

³⁴ HANUŠ, Josef: Musejní časopisy za redakce Palackého. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. XCVI., r. 1922, str. 173-174.

³⁵ HANUŠ, Josef: Musejní časopisy za redakce Palackého. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. XCVIII., r. 1924, str. 253.

³⁶ HANUŠ, Josef: Musejní časopisy za redakce Palackého. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. XCVI., r. 1922, str. 57-66.

Větší část rozpočtu také spadala na vedení německého Časopisu.³⁷ Redakce se ujal Palacký, redigoval obě dvě periodika. Palacký musel řešit problémy, které mu vyvstaly díky malému zájmu přispěvatelů do německého Časopisu. Autory odpuzovala i přísná rakouská cenzura, které v té době neunikl ani Časopis český. Čtvrtým ročníkem mění německý Časopis název na *Jahrbücher des böhmischen Museums für Natur- und Länderkunde, Geschichte, Kunst und Literatur* a mění se na čtvrtletník. V této podobě vyšly pouze dva ročníky, pro nezájem bylo vydávání tohoto periodika zastaveno.³⁸

Muzeum nemohlo dlouho financovat časopisy samo, a tak je dne 1. července 1828 převedlo na náklad Calvéova knihkupectví.³⁹ Časopisy se potýkaly především s cenzurou, která také způsobila nechuť především přispěvatelům do německého Časopisu podílet se na tomto zajímavém periodiku. Na přísnost cenzury si stěžoval i sám Palacký.⁴⁰

V Časopise můžeme sledovat nejenom jazykové změny, ale i změny, týkající se pravopisu. Časopis přijal analogický pravopis, kterým tisklo Muzeum své texty. První čtyři ročníky časopisu jsou ještě tištěny švabachem. Od roku 1830 přechází Časopis na latinku.⁴¹

Důležitým počinem jak pro samotné Muzeum tak pro jeho periodikum bylo založení Sboru pro vědecké vzdělání řeči a literatury české roku 1830. Od 1. ledna 1831 je ustanoven a zahajuje svoji činnost.⁴² Tento Sbor vznikl k plnění úkolu, které si Muzeum dalo již při svém založení, a sice zvelebit a udržovat jazyk český na vědecké úrovni. Podnětem k zřízení Matice české bylo vydávání encyklopedie a slovníku českého, kterého se ujal Palacký, jakožto redaktor muzejních Časopisů. Palacký si za své spolupracovníky vybral nejpopulárnější osobnosti své doby: Josefa Jungmanna a Jana Svatopluka Presla. Redaktoři měli problémy s cenzurou, která spatřovala jejich činnost spíše politickou a působila jim v začátcích potíže. Palacký tak propojuje Matici českou s Muzeem, aby Matice měla důvěryhodného zastupitele před vídeňskými úřady. Šlo o pokladnici, kam každý ze zakladatelů vložil základní vklad 50 zlatých a ze které bylo později financováno vydávání předních děl české literatury. Zakladatelé měli dostat zdarma každý výtisk, který pak Matice vydá, od vydání encyklopedie se pro náročnost tohoto podniku prozatím upustilo.⁴³ Tímto počinem se Matice česká zapsala

³⁷ MOUREK, V. E.: Palacký jako vydavatel německého časopisu vlastenského musea v letech 1827–1831. In: *Památník na oslavu stých narozenin Františka Palackého*. Praha: Matice česká, 1898, str. 284.

³⁸ DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze, Řada historická*. Roč. CXLVI, č. 1.-2., str. 6.

³⁹ PALACKÝ, František: Návěští pp. Předplatitelům. In: *Časopis Společnosti vlastenského museum w Čechách*. Roč. II, sv. 2., str. 144.

⁴⁰ NEBESKÝ, Václav: *Dějiny Musea Království českého*. Praha: Museum království českého, 1869, str. 55-56.

⁴¹ JAKUBEC, Jan: *Dějiny literatury české*. Díl 2. Od osvícenství po Družinu máje. Praha: J. Laichter, 1934, str. 430.

⁴² ČERNÝ, Jan Matouš: *Museum království Českého. Stručná zpráva historická i statistická*. Praha: Národní museum, 1884, str. 38.

⁴³ NEBESKÝ, Václav: *Dějiny Musea Království českého*. Praha: Museum království českého, 1869, str. 88-91.

nesmazatelně do dějin literatury, neboť sloužila jako přední vydavatelství své doby. Vydávala i starší české prameny a českou literaturu krásnou i vědeckou, zasloužila se tak o zachování, zvelebení a rozšíření české literatury a českého jazyka. Od roku 1831 zde vychází i *Časopis Národního muzea*.

Palacký vedl redakci *Časopisu* 11 let, byl zastoupen Josefem Jungmannem roku 1837, kdy byl na studijní cestě v Římě. Na konci jedenáctého ročníku se Palacký loučí se svými čtenáři pohnutým doslovem o zásadách, kterými se při vedení *Časopisu* řídil. Snažil se udržovat střední cestu mezi názorem staromilců, kteří popularizovali vědu pro prostý lid a mezi odborníky, kteří chtěli zachovat literaturu odbornou pouze pro pár učenců.⁴⁴ Naopak Palacký chtěl přivést k české literatuře střední vzdělané vrstvy národa.⁴⁵

Malice Česká sama projevila zájem o vydávání *Časopisu* a převzala jej od roku 1832. Společnost souhlasila, doufala, že toto rozhodnutí přispěje k větší popularizaci *Časopisu*. Žádá, aby na vydávání dohlížel ve Sboru matičním kurátor, v tehdejší době jím byl kníže Rudolf Kinský. Toto spojení se nakonec ukázalo jako nejlepší možné. *Časopis* ve správě Malice české vycházel nepřetržitě téměř sto dvacet let, došlo k nárůstu odběratelů. Bohužel, *Časopis* se začal časem vzdalovat Společnosti i Národnímu muzeu. Palacký roku 1836 na schůzi Sboru žádá, aby se příspěvatelům platili za jejich příspěvky honoráře, aby při dalším desetiletí, do kterého *Časopis* vstupoval, došlo k jeho zlepšení. Sbor na tuto žádost odpověděl kladně, měl totiž obavy, aby nedošlo k zániku periodika.⁴⁶

Palacký doplnil program o vědecké úkoly a sám svými publikovanými texty k tomuto přispíval. Pro své pracovní zaneprázdnění roku 1838 požádal Sbor o zproštění redakce a na své místo navrhuje Pavla Josefa Šafaříka,⁴⁷ s čímž Sbor souhlasil.⁴⁸

2. 2. Vývoj *Časopisu Národního muzea* od roku 1946 až do roku 2013

Kapitola je členěna do podkapitol, které vždy reflektují změnu v redakci a redakční radě *Časopisu*. V jednotlivých podkapitolách je uveřejněn graf ilustrující jednotlivé obory, kterým byly věnovány hlavní články.

⁴⁴ PALACKÝ, František: Předmluva. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XII. r. 1837, sv. 1., str. 3-8.

⁴⁵ JAKUBEC, Jan: Dějiny literatury české. Díl 2. Od osvícenství po Družinu máje. Praha: J. Laichter, 1934, str. 431.

⁴⁶ DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání *Časopisu Národního muzea* za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CXLVI., č. 1.-2., str. 7.

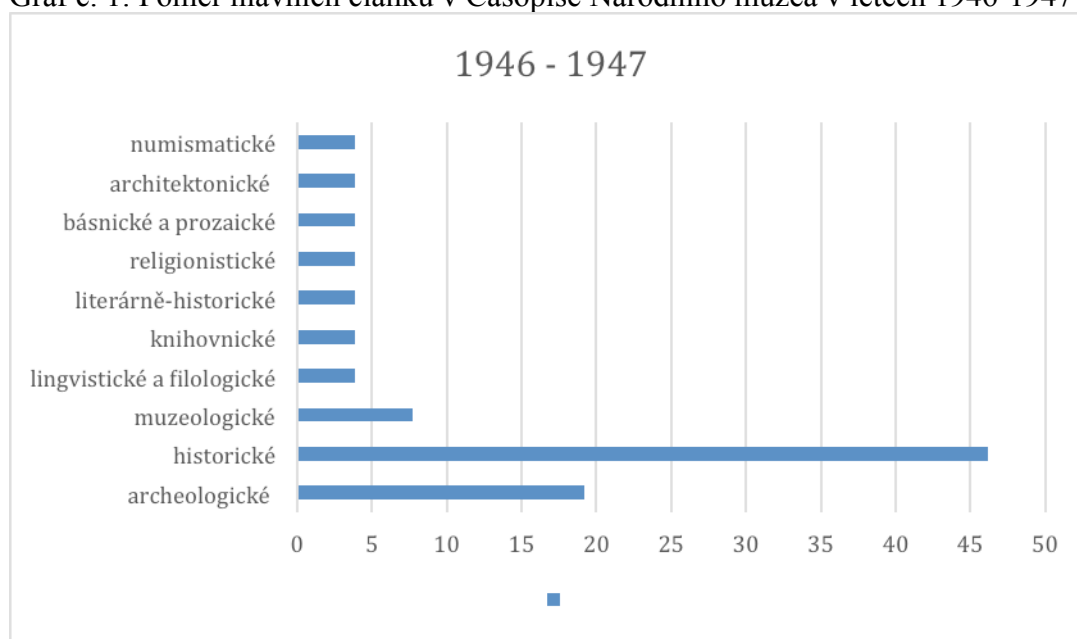
⁴⁷ PALACKÝ, František: Návěští o redakci *Časopisu* tohoto. In: *Časopis českého Museum*. Roč. r. 1838, str. 140.

⁴⁸ DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání *Časopisu Národního muzea* za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CXLVI., č. 1.-2., str. 8-9.

2. 2. 1. Časopis Národního muzea v letech 1946 a 1947

První podkapitola je věnována poválečnému vývoji Časopisu Národního muzea. Mapuje jeho první dva ročníky, ročník CXV (1946) a ročník CXVI (1947) Časopisu. Graf č. 1 ukazuje oborovou skladbu hlavních článků uveřejněných na stránkách Časopisu v tomto období. Přináší rozšíření oborů, ale některá tradiční témata ze stránek Časopisu zmizela, z důvodu větší diverzifikace vědeckého periodického tisku. Jsou zde představeni nejčastěji publikovaní autoři a nechybí ani představení redaktora a jednotlivých redakčních rad.

Graf č. 1: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1946-1947

Graf č. 1 uvádí oborovou skladbu článků v letech 1946 a 1947. Největší podíl v tomto období měly články s historickou tematikou. Jednalo se převážně o texty zabývající se historií pravěku. Dále byly zastoupeny ve větší míře články o archeologii a články týkající se muzeologie. Autoři pocházeli především z prostředí Národního muzea. Nejplodnější autoři tohoto období byli prof. PhDr. Jiří Neustupný, DrSc a PhDr. Jiří Špét, který přispěl v tomto období dvěma články, ostatní autoři přispěli po článku jednom.

Profesor Neustupný byl předním českým archeologem a muzeologem. Do Národního muzea nastoupil roku 1925 jako pomocný asistent. Od roku 1936 se stal vedoucím Prehistorického oddělení, které se díky jeho působení stalo předním archeologickým pracovištěm, uznávaným nejenom v Československé republice, ale i v zahraničí. Hlavním předmětem jeho vědecké a badatelské činnosti bylo studium našeho eneolitu, především jeho

konce, v širších evropských i mimoevropských souvislostech. Dalším předmětem jeho vědecké činnosti byly otázky teorie a metody archeologické práce. Ve svých pracích se snažil o syntézu československého, středoevropského a světového pravěku.⁴⁹ Vedl Středisko pro výuku muzeologie. Toto Středisko bylo zřízeno při Národním muzeu, aby zastupovalo chybějící univerzitní obor. Svou činností se zasloužil o rozvoj československé muzeologie. Zde se jeho přínos spatřuje ve snaze o skutečně vědeckou instalaci pravěkých exponátů.⁵⁰ Byl tajemníkem Svazu československých muzeí v letech 1926 až 1946. Dále byl členem československé Ústřední rady pro muzea a galerie při Ministerstvu kultury Československé republiky a od roku 1970 členem Archeologické komise Mezinárodní rady muzeí (ICOM). Redigoval řadu odborných periodik i edic, např. *Obzor historický* (1946–1950), *Fontes Archaologici Pragenses* a *Průvodce pravěkem*. Dále byl členem redakčních rad časopisů *Památky archeologické*, *Sborníku Národního muzea–Řady A–Historie* a *Časopisu Muzeum*, který vydávala Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO). Za své badatelské a vědecké přínosy dostal řadu ocenění.⁵¹

Po okupaci se obnovená Matice česká vrátila k vydávání *Časopisu* v podobě z roku 1938 a časopis vycházel ve dvou řadách. První řada byla duchovědná, s obsahem historickým a literárně-historickým, a druhá řada přírodovědná, s obsahem přírodovědným, obě byly vedeny se zřetelem k Českým zemím. U obou řad byl kladen důraz především na sbírky, badatelské a vědecké činnosti Muzea.⁵² Došlo tedy k většímu provázání *Časopisu* a Muzea.

Časopis byl vydáván ve formátu A5. Ročník CXV (1946) i ročník CXVI (1947) vycházel ve dvou číslech ročně a byl společným vydavatelským počinem Matice české, Společnosti Národního muzea a Národního muzea. Matice sama se přihlásila k odkazu Františka Palackého a k vědecké publikační činnosti *Časopisu*.⁵³ *Časopisy* vycházely v nakladatelství Orbis. U ročníku CXV (1946) se nacházely dvě varianty. V první z nich byl oddíl duchovědný ještě připojen k oddílu přírodovědnému. V druhé se oddíl duchovědný nacházel jako samostatný výtisk.

Matice v této době řešila nejenom složení redakcí, finanční zabezpečení, ale i otázky praktické. Jedním z řešených problémů se stala i otázka, zda má být vyplněna mezera, která

⁴⁹ BŘEŇ, Jiří: Zemřel univ. prof. PhDr. Jiří Neustupný, DrSc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLI, r. 1982, sv. 1.-2., s. 84.

⁵⁰ TUREK, Rudolf: Sedmdesátka Jiřího Neustupného. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIV, r. 1975, sv. 1.-2., str. 209.

⁵¹ BŘEŇ, Jiří: Zemřel univ. prof. PhDr. Jiří Neustupný, DrSc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLI, r. 1982, sv. 1.-2., s. 85.

⁵² DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání *Časopisu* Národního muzea za sto padesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CXLVI, r. 1977, sv. 1.-2., str. 38.

⁵³ KADEŘÁVEK, František: Když před sto dvacíti lety.... In: *Časopis Národního muzea, Oddíl duchovědný*. Roč. CXV, r. 1946, sv. 1.-2., str. 5.

vznikla za okupace,⁵⁴ kdy cenzura zasahovala nejenom do samotných příspěvků, škrtila jména redaktorů, ale v letech 1941 až 1945 znemožnila vydávání Časopisu úplně. Důvodem pro zrušení Časopisu byla údajná úspora papíru.⁵⁵ Roku 1947 obdržela Matice žádost o spolupráci od Svazu českých muzeí. Svaz požadoval, aby mu v každém čísle Časopisu bylo vyhrazeno 32 stránek pro jeho zprávy a sdělení. K tomuto nebylo nakonec přistoupeno, protože se Svaz v květnu 1947 rozhodl pro vydávání vlastního periodika menšího rozsahu.⁵⁶

K odkazu Františka Palackého se přihlásila i nová redakce Časopisu, jimiž členy byli přední odborníci ve svých oborech, Miloslav Novotný (literární historik), Bedřich Svoboda (archeolog) a Václav Vojtíšek (archivář). Navázání na dřívější tradici indikovalo i ročení Časopisu, kdy se rok 1946 stal CXVI ročníkem. Bylo určeno, že v Časopise mají být zastoupeny práce ze všech oborů Národního muzea, zde redaktori navazovali na dřívější koncept z roku 1938 (ročník CXII). Časopis byl tak více propojen s Muzeem a měl podávat jeho živý obraz, informovat o jeho vědeckých, sběratelských i muzeologických počinech. V Časopise se dále uveřejňovaly zprávy o činnosti jednotlivých oddělení i recenze o nově vycházejících publikacích. Časopis přinášel i informace ryze muzeologické, jakými byly např. konzervační práce či příspěvky o výstavní činnosti. Časopis věnuje značnou pozornost slovanské tematice, ale přináší i odborné statě týkající se památek antických či egyptských.⁵⁷

PhDr. Miloslav Novotný byl literární historik, kritik, překladatel a působil jako přední editor a redaktor Časopisu. Vystudoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy slavistiku a romanistiku. Pracoval v Masarykově lidovému ústavu a od roku 1924 začal působit v Národním muzeu, kde spravoval oddělení se sbírkou korespondencí a literárních pozůstalostí v Knihovně Národního muzea. Od roku 1929 toto oddělení i řídil. Za jeho působnosti se sbírka neuvěřitelně rozrostla ze 76 000 jednotek, které měla na začátku jeho působnosti, na půldruhého milionu archivních jednotek. Po válce rozvíjel výstavní činnost a rozšířil fondy Knihovny. Vydal např. Sebrané spisy Jana Nerudy či Boženy Němcové, dílo Zikmunda Wintera, Jiřího Wolкера a korespondenci Karla Havlíčka Borovského. Od roku 1930 byl redaktorem Literárních rozhledů, redigoval i Literární noviny.⁵⁸

---

⁵⁴ DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za sto padesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CXLVI, r. 1977, sv. 1.–2., str. 38.

⁵⁵ KADEŘÁVEK, František: Když před sto dvaceti lety.... In: *Časopis Národního muzea, Oddíl duchovědný*. Roč. CXV, r. 1946, sv. 1.–2., str. 5.

⁵⁶ DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za sto padesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CXLVI, r. 1977, sv. 1.–2., str. 39.

⁵⁷ NOVOTNÝ, Miloslav – SVOBODA, Bedřich – VOJTÍŠEK, Václav: Po několikaleté přestávce.... In: *Časopis Národního muzea, Oddíl duchovědný*. Roč. CXV, r. 1946, sv. 1.–2., str. 8.

⁵⁸ ŠVEHLA, Karel: Za Miloslavem Novotným. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXVI, r. 1967, č. 1., str. 21–22.

Prof. PhDr. Bedřich Svoboda, DrSc. byl odborným pracovníkem Pravěkého oddělení Národního muzea, kde působil od roku 1936 až do roku 1953, kdy nastoupil do Archeologického ústavu Československé akademie věd (ČSAV). Jeho práce při Muzeu byla věnována především studiu antické kultury a jejího vlivu na hmotnou kulturu obyvatel střední Evropy v prvních 4. století n. l. Jeho publikace *Čechy a římské Impérium*,⁵⁹ které vydal roku 1948 je bráno jako jedno ze stěžejních děl mapující toto období. Při Národním muzeu usiloval o vybudování antické sbírky a podílel se na výstavní činnosti Pravěkého oddělení. Za okupace zpracoval Píčovovy inventáře v zde uložené. Byl autorem několika významných výstav seznamujících československou veřejnost s kulturou antického světa, jako byla např. významná výstava „Antické umění ve sbírkách a nálezech v Československu“, která poprvé představila nejlepší památky z antického umění a doložila tak zásahy antické kultury na území Československé republiky. Od roku 1953 vykonával funkci výkonného redaktora časopisu *Památek archeologických*.⁶⁰

Prof. PhDr. Václav Vojtíšek, DrSc. byl profesorem pomocných věd historických na Filozofické fakultě Karlovy univerzity, ředitelem Archivu hlavního města Prahy a Ústředního archivu Československé akademie věd. Díky vlivu Aloise Jiráska se stala historie hlavním oborem, kterému se profesor Vojtíšek věnoval. Při studiu na Filozofické fakultě Karlovy univerzity navštěvoval semináře a přednášky předních osobností tohoto oboru Gustava Friedricha, Jaroslava Golla a Václava Novotného. Roku 1908 se stal nejmladším úředníkem Archivu hlavního města Prahy. Do jeho čela byl jmenován roku 1921.⁶¹ Vstoupil do Společnosti Národního muzea a 21. června 1934 se stal členem jejího výboru. Později pomohl k zestátnění Muzea a podílel se na novém programu činnosti muzejní Společnosti. Byl také členem kuratoria, které stálo v čele Muzea a které bylo voleno částečně z členů Společnosti a částečně ze zástupců zemských orgánů. Za okupace musel odejít z funkce archiváře hlavního města Prahy do výslužby. I přes silnou nevoli okupačních orgánů se snažil zachovat český charakter Muzea a jeho celistvost. Velkou profesionální ztrátu utrpěl při požáru ve dnech pražského povstání, kdy shořely části městského archivu i řada jeho vlastních vědeckých rukopisů týkajících se dějin Prahy a Univerzity Karlovy.⁶² Po válce se vrátil na post archiváře hlavního města Prahy, vyučoval na Filozofické fakultě a na Státní archivní škole. Na valném

⁵⁹ SVOBODA, Bedřich: *Čechy a římské Imperium*. In: *Sborník Národního muzea v Praze*, sv. III, řada A – Historický, r. 1948, 252 s.

⁶⁰ SAKAŘ, Vladimír: Prof. PhDr. Bedřich Svoboda, Dr.Sc.. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIV., r. 1975, č. 3.-4., str. 211.

⁶¹ TUČEK, Karel: Společnost Národního muzea a Národní muzeum v životě a díle akademika Václava Vojtíška. In: *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXXVII., r. 1958, č. 1., str. 2-4.

⁶² TUČEK, Karel: Společnost Národního muzea a Národní muzeum v životě a díle akademika Václava Vojtíška. In: *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXXVII., r. 1958, č. 1., str. 5.

shromáždění Společnosti Národního muzea konaném 25. července 1945 byl zvolen jejím předsedou. Profesor Vojtíšek nabádal k intenzivní práci na obnově Národního muzea, k zvyšování počtu členů Společnosti a k propagaci a podpoře vědecké a populárně-vědecké činnosti Muzea. Díky jeho snaze byl obnoven Historický sbor a Matice česká a vznikaly i nové Sbory při Společnosti Národního muzea.⁶³ Stal se předsedou Československé archivní společnosti a ředitelem Ústředního archivu ČSAV, kde byl roku 1952 jmenován jedním z prvních akademiků.⁶⁴ V Časopise Národního muzea působil jako spoluredaktor v letech 1938 až 1947 a publikoval zde řadu svých článků a studií. Jeho hlavním studijním oborem byly pomocné vědy historické. Objevil také význam městských knih pro diplomatiku. Věnoval se městským dějinám, především dějinám hlavního města Prahy a její úloze v českých dějinách.⁶⁵

2. 2. 2. Časopisu Národního muzea v letech 1948 až 1956

V této podkapitole se analyzuje následující troj ročník 1948-1950 a šest dalších ročníků (1951–1956) Časopisu. Od předešlých ročníků se liší především změnou ve vedení Časopisu. Na pozicích redaktorů se objevují nové, i když z části svou dobou ovlivněné, přece veskrze odborné osobnosti. Časopis prošel ve svém vývoji mnohými podobami, ale vždy se snažil o zachování vědeckosti, i přes nepřízeň spojenou se socialistickým režimem. Mění se i skladba hlavních článků. Objevují se nová témata a některá starší, pro které se již vytvořily vlastní platformy pro prezentaci, z obsahu Časopisu mizí. Tyto skutečnosti jsou ilustrovány Grafem č. 2 a jeho následnou analýzou. Nově se na stránkách Časopisu objevují články věnující se husitské revoluci, některé z těchto článků mají funkci propagandistickou. Představují boj lidové utlačované většiny vůči menšině vykořisťovatelů. To ovšem nezmenšuje vědeckost většiny těchto článků. I na poli muzeologickém a výstavním dochází k řadě novým polemikám a objevům.

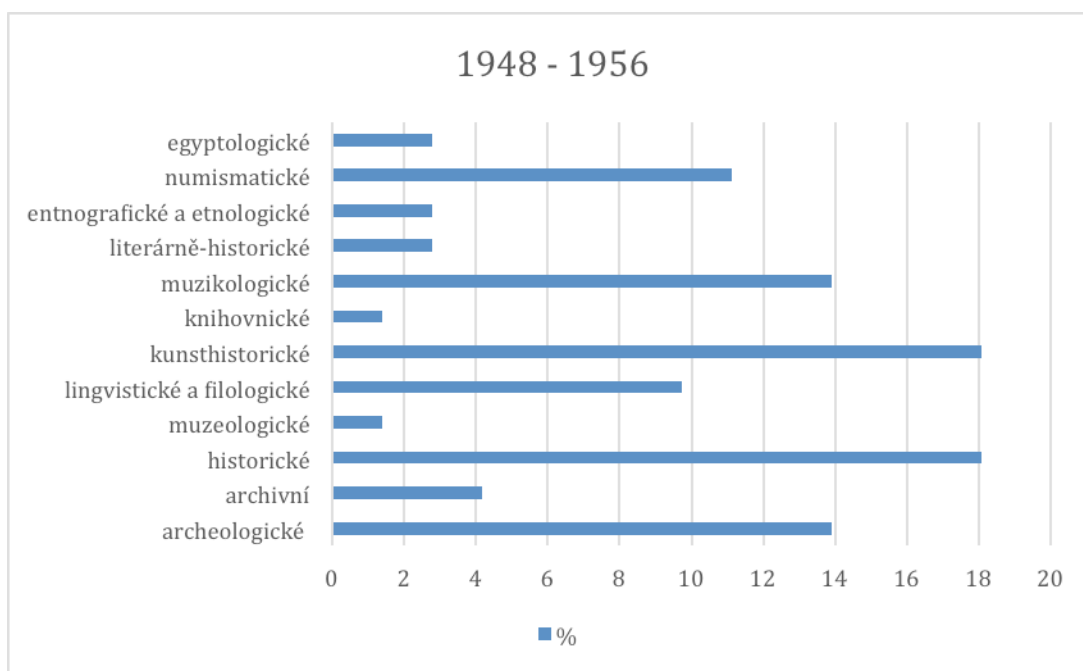
---

⁶³ TUČEK, Karel: Společnost Národního muzea a Národní muzeum v životě a díle akademika Václava Vojtíška. In: *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXXVII., r. 1958, č. 1., str. 6.

⁶⁴ CHALUPA, Aleš: Za akademikem Václavem Vojtíškem. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIV., r. 1975, č. 1.-2., str. 70-71.

⁶⁵ SKALSKÝ, Gustav: Sedmdesát let Václava Vojtíška. In: *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXXII., r. 1953, č. 1.-2., str. 215.

Graf č. 2: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1948-1956

Jak vyplývá z Grafu č. 2, skladba článků byla v tomto období pestřejší než v minulých letech. Přibylo oborů i oblastí bádání, které se snažil Časopis představit a přiblížit svým čtenářům. Největší podíl měly články s historickou a kunsthistorickou tematikou, což se prakticky nelišilo od minulého období. Vysoký podíl si udržela také tematika archeologická a s ní nově zařazená muzikologie. O články s muzikologickou tematikou, které jsou třetím nejčastějším tématem na stránkách Časopisu, se zasloužil PhDr. Alexandr Buchner, CSc.

PhDr. Buchner byl hudebním historikem, organologem a od roku 1949 vedoucím Hudebního oddělení Národního muzea. Vystudoval hru na housle na pražské konzervatoři u prof. Rudolfa Reissiga. Zároveň studoval hudební vědu na Univerzitě Karlově u prof. Zdeňka Nejedlého a Josefa Huttra, kde roku 1936 promoval jako doktor filozofie. Při svém působení v Hudebním oddělení se snažil o co největší vědecko-osvětovou činnost a pořádal téměř každoročně výstavu hudebních nástrojů či prezentace jednotlivých skladatelů nebo významných hudebníků. Ty propagoval s pomocí několika pražských sborů. Představoval posluchačům i starou českou hudbu, díky tomu se Hudební oddělení nestalo pouze statickou částí Národního muzea, ale aktivně pronikalo do hudebního a kulturního života tehdejší společnosti. Roku 1962 přešel PhDr. Buchner do Divadelního oddělení Národního muzea, kde se věnoval zejména studiu opery.⁶⁶

⁶⁶ ŠTĚDRŮŇ, Bohumír: K šedesátinám dr. Alexandra Buchnera. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIII, r. 1974, č. 1.-2., str. 71–72.

Své poznatky z numismatiky čtenářům předávala prof. PhDr. Emanuela Nohejlová-Prátová, DrSc. Ta je, po PhDr. Alexandru Buchnerovi druhou nejplodnější autorkou za sledované období. Roku 1945 se stala vedoucí Numismatického oddělení Národního muzea. Její badatelská činnost navazuje na předchozí práci doc. PhDr. Gustava Skalského. Její zásluhou se významně rozšířil sbírkový fond oddělení. Mezi nejvýznamnější počiny oddělení za vedení profesorky Nohejlové-Prátové patřily např. výstava „Nálezy mincí historickým pramenem“ a první numismatické školení muzejních pracovníků v Kremnické mincovně. V letech 1956 až 1978 byla předsedkyní Numismatické komise Československé akademie věd (ČSAV), o jejíž vznik se zasloužila. Díky této činnosti došlo k zlepšení postavení české numismatiky jak v souboru historických věd, tak i na mezinárodní úrovni. Vykonávala též funkci vědecké redaktorky Numismatického sborníku. Své znalosti předávala dalším generacím na vysokoškolských přednáškách na univerzitách v Praze a Brně. V roce 1962 získala jako první profesorský titul v oboru numismatiky.⁶⁷

Oproti minulému období zcela z Časopisu vymizely články s architektonickou a básnicko-prozaickou tematikou. Ty se již v jeho obsahu nikdy neobjevily. Časopis v tomto ohledu splnil své obrozenecké snahy, vytýčené Františkem Palackým při jeho založení, a přenechal prostor věnovaný literárním článkům adekvátnějším a aktuálnějším tématům.

V tomto období došlo k několika zásadním změnám ve vedení a vydávání Časopisu. Hlavní a nejzásadnější změnou byla změna vydavatele. Kdy tuto funkci převzalo od Matice české Národní muzeum. Název Časopisu se také nepatrně odlišoval od předchozích ročníků, už nebyl uváděn jako Oddílem duchovnědným, místo toho se stal Oddílem věd společenských. V období od roku 1948 do roku 1951 vycházel Časopis nepravidelně, což zapříčinily dlouhodobé spory a dojednávání budoucí podoby Časopisu při Matici české.⁶⁸ Nakonec došlo k zestátnění Muzea⁶⁹ a Časopis začalo vydávat Muzeum samo. Změna vydavatele vedla i ke změně redaktorů, těmi se stali PhDr. Vladimír Denkstein a PhDr. Zoroslava Drobná.

V troj ročníku CXVII-CXIX (1948–1950), který byl jejich prvním redakčním počinem, předkládali svou programovou vizi do dalších let. Za nejdůležitější pokládali vzdělávání celé občanské společnosti, při co nejširším využití a představení sbírek Muzea.⁷⁰ Nově byla do Časopisu zavedena rubrika Muzea a muzejnictví. Zde se objevovaly jak články

⁶⁷ SEJBAL, Jiří: K životnímu jubileu prof. dr. Emanuely Nohejlové-Prátové, DrSc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CIL., r. 1980, č. 3.-4., str. 206.

⁶⁸ DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze*. Roč. CXLVI, r. 1977, sv. 1.-2., str. 39.

⁶⁹ DENKSTEIN, Vladimír: Postátnění Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXVII – CXIX., r. 1948-1950, č. 1-2, s. 128.

⁷⁰ DENKSTEIN, Vladimír – DROBNÁ, Zoroslava: Trojročníkem CXVII–CXIX (1948–1950)... In: *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXVII–CXIX., r. 1948-1950, č. 1-2, s. 1.

obecnějšího muzeologického rázu, tak podrobnější zprávy o jednotlivých českých muzeích. Popisovaná byla také jejich činnost sběratelská, evidenční i výstavní. Rubrika byla redigována ve spolupráci se Svazem českých muzeí, jehož orgánem se Časopis stal. Díky tomuto spojení byl do každého muzea v republice dodáván Časopis zdarma.⁷¹ Další novinkou v obsahu Časopisu byly Zprávy. Jednalo se o zprávy z jednotlivých oddělení Muzea, které mapovaly činnost daného oddělení za uplynulý rok.

Časopis byl A5 formátu s hnědo-červeným přebalem, na kterém byl uveden název, o jaký se jedná oddíl, ročník, rok, číslo a jména redaktorů. V zápatí bylo uvedeno jméno vydavatele. Troj ročník CXVII–CXIX (1948–1950) vydávalo Muzeum ve Státním nakladatelství učebnic. Od ročníku CXX (1951) bylo jeho jméno změněno na Státní pedagogické nakladatelství. V ročnících CXVII–CXXV (1948–1956) vycházela dvě čísla Časopisu ročně.

Ročník CXX (1951) byl monotematický. Představoval revoluční husitské hnutí. Časopis tak oslavil 100. výročí narození Aloise Jiráska. Výběr tématu byl velmi poplatný své době. Za socialismu se husitská revoluce a památky s ní spojené staly velmi módní a populární záležitostí. Časopis ovšem využil tuto zálibu ve svůj prospěch a seznamuje tak čtenáře a návštěvníky Muzea s husitskými památkami. Byl představen nově objevený kodex z Jeny, který je významným husitikem a další památky v Muzeu uložených. Články přináší podrobné rozbory husitských památek a stavu bádání o nich. Své fondy představil jak Archiv Národního muzea, Knihovna či Historicko-archeologické oddělení.⁷²

Hlavním badatelským oborem prvního z nových redaktorů, PhDr. Vladimíra Denksteina, DrSc. byly dějiny umění. Specializoval se zejména na českou gotickou architekturu a husitské zbraně. Svou kariéru zahájil 15. července 1932, kdy nastoupil jako vědecký pracovník do Městského muzea v Českých Budějovicích. Věnoval se přednáškové činnosti ve Vlastivědné společnosti historické, stal se členem městské památkové komise a jednatelem Klubu za staré Budějovice. Za německé okupace byl nucen opustit České Budějovice i svůj post v budějovickém muzeu. Roku 1941 nastoupil do Národopisného oddělení Národního muzea. Poté přestoupil do Historicko-archeologického oddělení, jehož se po osvobození v roce 1945 stal vedoucím. Mezi jeho nejvýznamnější výstavní počiny se řadí výstava o budově Národního muzea a její výzdobě, která začínala vzpomínkové výstavy k 130. výročí založení Národního muzea a výstava „Husitské revoluční hnutí“, která byla

---

⁷¹ TUČEK, Karel – DENKSTEIN, Vladimír: Časopis Národního muzea orgánem Svazu českých muzeí. In: *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXVII–CXIX., r. 1948-1950, č. 1.-2., s. 127.

⁷² DENKSTEIN, Vladimír – DROBNÁ, Zoroslava: Jak jsme již oznámili... In: *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXX, r. 1951, č. 1., s. 1.

významným muzeologickým počinem své doby.⁷³ Po odchodu doc. PhDr. Gustava Skalského se 1. dubna 1956 stal ředitelem Národního muzea.

Mezi jeho vědecké počiny patřilo především uveřejnění zprávy o nálezů stříbrné románské čelenky z Českých Budějovic a seznámení veřejnosti s husitským kodexem z Jeny. Po okupaci vedle své činnosti v Národním muzeu také vyučoval na Českém vysokém učení technickém, poté na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Předsedal Svazu českých muzeí, Ústřední muzejní radě a byl členem Ústřední památkové péče. Jeho muzeologická činnost se nesoustřeďovala pouze na Národní muzeum a Československo. Díky svému talentu a odbornosti se stal předsedou a důležitým členem mnoha mezinárodních výborů při ICOMu. Od roku 1948 až do roku 1956 působil jako vedoucí redaktor Časopisu Národního muzea, Oddělení věd společenských a od roku 1956 byl redaktorem Sborníku Národního muzea, řady A-historická.⁷⁴

PhDr. Zoroslava Drobná, druhá z nových redaktorů Časopisu, byla vedoucí Historicko-archeologického oddělení při Národním muzeu. Jejím oborem byly dějiny umění a estetiky, které vystudovala na brněnské univerzitě. Byla studentkou prof. Dostála, od něhož se naučila přísné vědecké metodě založené na výborné znalosti historického vývoje a detailní slohové analýze daného uměleckého díla. Specializovala se na české středověké malířství a knižní malbu, která se stala její stěžejním badatelským oborem.

Svou muzeologickou kariéru zahájila v Městském muzeu v Brně. Během okupace byla načas internována ve věznicí gestapa. Po propuštění přešla do Prahy, která se stala jejím působištěm a v roce 1940 nastupuje do Historicko-archeologického oddělení Národního muzea. Roku 1956 se stala jeho vedoucí. Za jejího působení došlo k nebývalému nárůstu sbírkového fondu Oddělení (z 38 230 inventárních čísel zaznamenaných v letech 1955 až na neuvěřitelných 140 950 zaznamenaných v letech jejího působení ve vedení oddělení). Výstavní činnost oddělení se také výrazně změnila, především díky novému pohledu na koncepci výstav a na prezentaci vystavovaných děl a výstavní činnost tak udělala důležité kroky dopředu na poli české muzeologie. Mezi významné výstavy, na kterých se podílela, patřily především výstavy „Husitské revoluční hnutí“, „Česká vesnice ve středověku“, „Jiří z Poděbrad a jeho doba“ a „Středověká keramika v Československu“.

Další oblastí jejího vědeckého zájmu byly husitské památky. V Kostnici instalovala Památník Mistra Jana Husa. Památník se nacházel ve středověkém domě, ve kterém M. Hus

---

⁷³ JOHNOVÁ, Helena: Jubileum PhDr. Vladimíra Denksteina, DrSc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLV, r. 1986, č. 1.-2., s. 100.

⁷⁴ DROBNÁ, Zoroslava: Šedesát let Dr. Vladimíra Denksteina. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXV., r. 1966, č. 1., str. 2-4.

pobýval před svým uvězněním a odsouzením. Pořádila soupis husitských památek a vedla archeologický terénní výzkum husitského polního tábora před Novým Hradem u Kunratic, který přispěl k poznání husitské vojenské techniky.

Při svém působení na Moravě se věnovala studiu tamějšího barokního umění. Po příchodu do Prahy přesměrovala svou badatelskou a vědeckou činnost ke středověké knižní malbě a kresbě. Z jejího pera vyšla i souhrnná kniha o gotické malbě v Čechách. Vypracovala umělecko-historickou analýzu knižní malby vzácného Jenského kodexu, který byl od roku 1951 uložen v Knihovně Národního muzea. Podařilo se jí identifikovat hlavního malíře tohoto významného díla jako Jeníčka Zmilelého z Písku. Díky svým jazykovým schopnostem a zkušenostem ze zahraničních stáží zajistila Muzeu rozsáhlé zahraniční styky. Byla členkou Mezinárodního výboru ICOM pro muzea archeologická a historická, jednatelkou Historického sboru Společnosti Národního muzea, členkou výboru Společnosti Husova muzea a členkou Československého národního výboru Mezinárodního výboru pro muzea a sbírky skla při ICOMu.⁷⁵

Od roku 1948 byla spolu s dr. Denksteinem spolu redaktorkou Časopisu. Jeho hlavní redaktorkou se stala roku 1956.

2. 2. 3. Časopis Národního muzea v letech 1957 až 1961

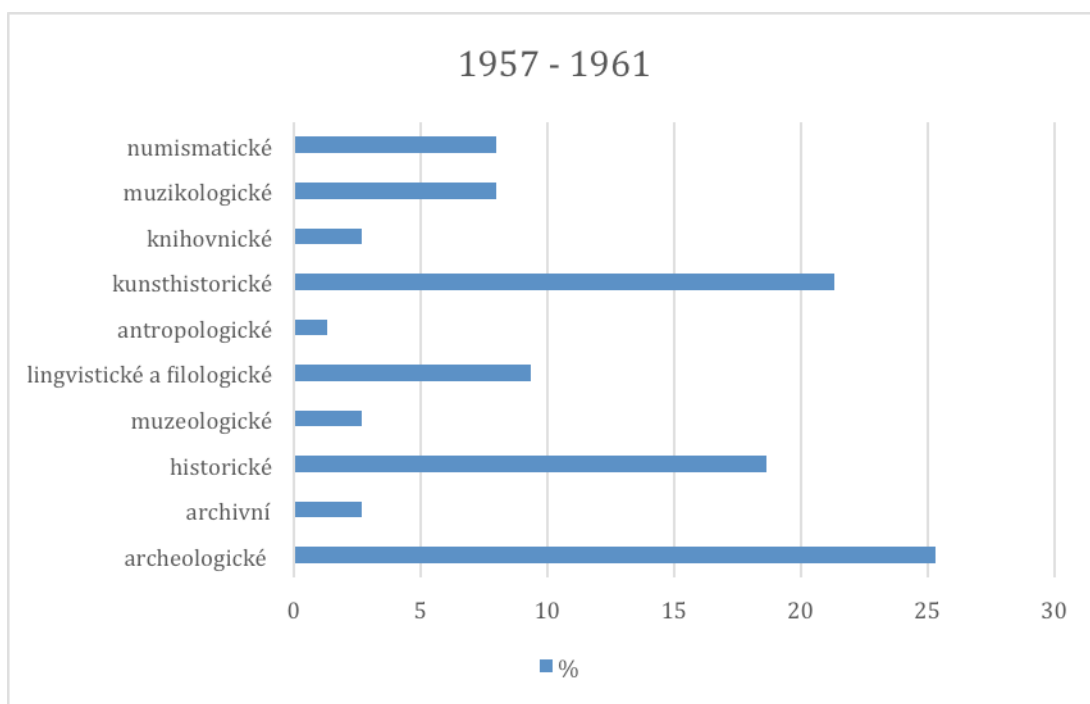
Tato podkapitola je věnována Časopisu a jeho redakci vytvořené v letech 1957 až 1961. Popisuje podrobněji jednotlivé ročníky tohoto období. Hlavním podnětem vzniku této podkapitoly je výměna spolu redaktora.

Představuje nového spolu redaktora PhDr. Rudolfa Turka, který vystřídal na pozici spolu redaktora PhDr. Zoroslavu Drobnu. Ta se stala hlavní redaktorkou Časopisu na místo PhDr. Vladimíra Denksteina, který po svém jmenování v roce 1965 převzal funkci ředitele Národního muzea.

---

⁷⁵ DENKSTEIN, Vladimír: Šedesátiny Zoroslavy Drobny. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXVI., r. 1967, č. 4., str. 157-160.

Graf č. 3: Poměr hlavních článků v Časopise Národního Muzea v letech 1957-1961

Graf č. 3 ilustruje skladbu hlavních článků v tomto období. Skladba článků byla v tomto období pestrá a velice zajímavá. Největšího podílu dosáhly články s archeologickou tematikou. Druhým nejčastějším tématem článků byly dějiny umění. Mezi oblíbenými a častými tématy se také objevila historie a články s jazykovědným obsahem.

Nejplodnějšími autory tohoto období byly PhDr. Vladimír Denkstein, jehož osobnost je podrobněji probírána v minulé podkapitole a PhDr. Josef Hejnic, CSc. PhDr. Hejnic byl klasickým filologem, věnoval se především literatuře v Českých zemích v období humanismu a překládal díla řeckých i středověkých klasiků.

Na stránkách Časopisu se také objevovaly články představující významné osobnosti, jejichž vědecká činnost přímo souvisela s Národním muzeem či jeho Časopisem. Byli představeni Pavel Josef Šafařík (ČNM 1961), Václav Hanka (ČNM 1961), prof. Václav Vojtíšek (ČNM 1958) i PhDr. Zdeněk Nejedlý (ČNM 1958). Profesorovi Václavovi Vojtíškovi je věnován celý ročník CXXVII (1958) v rámci oslav jeho sedmdesátých pátých narozenin. PhDr. Zoroslava Drobná připomněla svým článkem významné jubileum Časopisu v ročníku CXXVI (1957). Uběhlo totiž 130 let od vydání prvního ročníku tohoto Časopisu. Ve svém článku PhDr. Drobná zmapovala jeho dosavadní činnost od založení a vedení Časopisu Františkem Palackým až do stavu k roku 1956.⁷⁶

⁷⁶ DROBNÁ, Zoroslava: K jubileu Časopisu Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXXVI, r. 1957, č. 2., str. 121-129.

Časopis si v popisovaném období stále zachoval svou předešlou formu i barva přebalu zůstala stejná, tedy hnědá. Vydáván byl Národním muzeem ve Státním pedagogickém nakladatelství. I nadále vycházel Časopis dvakrát ročně. V tiráži se kromě názvu časopisu a jeho určení uváděly také jména jeho redaktorů, jméno vydavatele a nakladatelství, v kterém vycházel.

Nově jmenovaný spoluredaktor PhDr. Rudolf Turek, DrSc. byl vědeckým pracovníkem v oddělení Prehistorie a Protohistorie Národního muzea v Praze a vedoucím semináře Slovanských starožitností na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Šlo o předního znalce slovanské archeologie, staroslovanského období a kultury raného středověku. Na Univerzitě Karlově studoval historii u prof. Pekaře a prehistorickou archeologii u prof. Stockého. Zde se naučil přesné analýze písemných i hmotných památek, jejichž konfrontace a následné syntetické shrnutí bylo základní metodou jeho vědeckých prací.

Do Prehistorického oddělení Národního muzea nastoupil 31. prosince 1938 jako vedoucí vědecký pracovník a referent pro slovanskou archeologii a pracoval zde až do roku 1985.⁷⁷ Svě životní dílo věnoval raně středověké kultuře českých Slovanů. Snažil se o komplexní pohled na dané období a využíval k tomu poznatky i z jiných společensko-vědních disciplín.

Z témat, kterým se za svůj profesní život zabýval, uveďme např. problém kmenových teritorií českých Slovanů, geografické a časové vymezení slovanského mohylového pohřbívání v Čechách, otázka vztahu archeologického a numismatického materiálu, rekonstrukce slovanských počátků nejzápadnější části Čech a pražského území, výklad počátků monumentální architektury v našich zemích, příspěvky k raně středověké analistice či zkoumání slavníkovského panství, především jeho centra Libice a osobnosti pražského biskupa Vojtěcha. Za svou dlouholetou činnost v oblasti evropského kulturního dědictví získal od vídeňské univerzity cenu Gottfrieda von Herdera.⁷⁸

Při Národním muzeu provedl řadu významných terénních výzkumů, které sloužily také pro výstavní činnosti Muzea, mezi ně patří např. výzkum slovanské mohyly ve Veselém nad Lužnicí a Hořejanech, výzkum slovanského hradiska na Šancích v Březnici a v Kalech u Plzně a výzkum slovanského opevnění a mohyl v Prachovských skalách u Jičína.

Nejvýznamnější byl jeho výzkum slavníkovského hradiště v Libici nad Cidlinou. Zkoumal jak samotné archeologické památky zde nalezené, tak se zabýval i slavníkovskými

---

⁷⁷ BŘEŇ, Jiří: Loučíme se s PhDr. Rudolfem Turkem, DrSc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXI, č. 3.-4., str. 114.

⁷⁸ HÁSEK, Ivan: K pětadesátce Rudolfa Turka. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIV., r. 1975, č. 1.-2., str. 69-70.

vztahy k otonské říši, k piastovskému státu a nově vznikajícímu přemyslovskému státu. Jeho poznatky byly prezentovány na výstavě „Slavnickovská a Vršovická Libice“. Podílel se také na zřízení Památníku staroslovanské kultury v Sázavském klášteře.

Jeho publikační a redakční činnost byla rozsáhlá, věnoval se i redigování dalších významných odborných periodik. Jak již bylo uvedeno, v letech 1957 až 1961 byl spoluredaktorem Časopisu Národního muzea, poté člen redakční rady, byl ale také členem redakční rady *Fontes Archeologici Pragenses* a *Archeologických rozhledů*.

Vedle publikační a redakční činnosti se podílel i na organizační činnosti a byl členem mnoha vědeckých rad při ČSAV (Archeologického ústavu a Slovanského ústavu), místopředseda Společnosti přátel starožitností a člen předsednictva Historického klubu. Činný byl i při Matici České.

Přednášel na mnoha mezinárodních kongresech a sympoziích (Varšava, Lipsko, Erlangen) i archeologických ústavech akademií v Berlíně a Sofii či v Zemském muzeu v Drážďanech.⁷⁹

Za působení této redakce se Časopis vrací od zúženého pohledu s převahou husitské tematiky k širšímu pohledu na celou historii Českého státu a jeho státnosti. Husitská tematika ovšem ze stránek Časopisu nevymizela úplně. Objevovaly se zde i ryze muzeologické články, které potvrzují status ústřední muzeologické instituce, kterou v této době Muzeum nepochybně bylo.

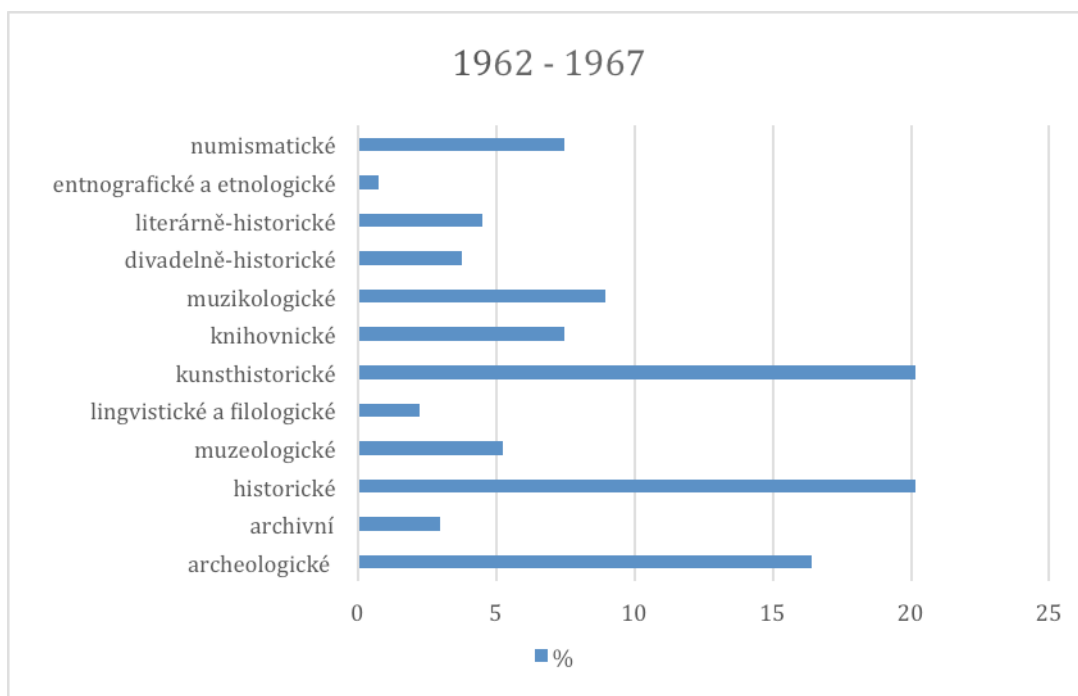
2. 2. 4. Časopis Národního muzea v letech 1962 až 1967

Tato podkapitola je věnována Časopisu Národního muzea v období od roku 1962 až do roku 1967. Časopis se v tomto období slibně rozvíjel, vycházel častěji a i jeho organizace prošla značnou a nutno konstatovat, pozitivní změnou. Jako v předchozích podkapitolách je i zde uveden Graf č. 4 ilustrující skladbu hlavních článků v Časopise s jeho následnou analýzou. Podrobněji popisuje jednotlivé ročníky, změny v organizaci vedení, složení redakční rady Časopisu i významné události související bezprostředně s Časopisem.

---

⁷⁹ BŘEŇ, Jiří: Loučíme se s PhDr. Rudolfem Turkem, DrSc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXI, č. 3.-4., str. 114.

Graf č. 4 Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1962-1967

Graf č. 4 ukazuje četnost hlavních článků uveřejněných v Časopise za období let 1962 až 1967. Historické a kunsthistorické články dosáhly stejného počtu a staly se v tomto období nejoblíbenějším a nejčastěji uveřejňovaným tématem. Dalším nejvíce zastoupeným tématem se stala archeologie, která byla v Časopise často popisována a popularizována. I články s muzikologickou tematikou se v Časopise objevovaly v hojnějším počtu. Skoro stejného počtu dosáhly i články s numismatickou a knihovnickou tematikou. Časopis a jeho přispěvatelé v tomto ohledu mohli čerpat z rozsáhlých fondů Knihovny Národního muzea, která byla velice dobře vedena a uchovávala mnoho vzácných rukopisů, tištěných knih a jiných památek.

Z autorů, kteří se v tomto období objevovaly nejčastěji, je nutné jmenovat především samu hlavní redaktorku PhDr. Zoroslavu Drobnoú, která ve sledovaném období přispěla 7 články. Stejného počtu článků dosáhl i PhDr. Pavel Radoměřský, CSc. (Historicko-archeologické oddělení Národního muzea). V pořadí třetím nejplodnějším autorem byl PhDr. Alexandr Buchner (Divadelní oddělení Národního muzea).

PhDr. Radoměřský byl český numismatik, historik a archeolog. Ještě za studií historie roku 1948 začal působit v Numismatickém oddělení Národního muzea, kam po ukončení studií nastoupil na plný úvazek. Zde se věnoval především českému denárovému období.

Do Historicko-archeologické oddělení Národního muzea přestoupil roku 1962. V tomto oddělení specializoval svůj zájem na zaniklý středověký ženský premonstrátský

klášter v Louňovicích pod Bláníkem. V tamějším muzeu vybudoval expozici archeologických nálezů a výzkumů.

PhDr. Radoměrský těž působil v České numismatické společnosti, zprvu jako knihovník, od roku 1968 jako předseda.⁸⁰

Časopis si zachoval svoji formátovou i grafickou podobu. Jde o formát A5 a hnědou barvu přebalu. Na titulní stránce je kromě názvu, ročníku, roku a čísla uveden i obsah daného čísla. V zápatí se nachází údaj o vydavateli a nakladatelství, v němž Časopis vycházel.

Od předešlých ročníků doznal Časopis mnohých změn. První změnou byla změna nakladatelství, v němž Časopis Národní muzeum vydávalo. Stalo se jím nakladatelství Orbis. Nejzásadnější změna se ovšem odehrála v samotném vedení časopisu. Redakce sídlila v Národním muzeu a skládala se z hlavní redaktorky, kterou byla i v tomto období PhDr. Zoroslava Drobná a redakční rady. Redakční rada byla novinkou a měla dohlížet na pravidelné rubriky, články i samotný chod Časopisu. Další, pro Časopis jistě potěšující, změnou byla periodicita jeho vydávání. Časopis se rozšířil o další dvě čísla a vycházel tedy čtyřikrát ročně.

V nově ustanovené redakční radě se v tomto období nacházely tyto osobnosti: PhDr. Miroslav Horáček (Oddělení novějších dějin Národního muzea), PhDr. Lubomír Nemeškal, CSc. (Numismatické oddělení Národního muzea), Václav Pubal (Ústřední muzeologický kabinet), PhDr. Stanislav F. Svoboda (Národopisné oddělení Národního muzea), PhDr. Karel Švehla (Knihovna Národního muzea) a PhDr. Rudolf Turek (Prehistorické oddělení Národního muzea). Každý člen redakční rady reprezentoval jedno z oddělení Národního muzea. Z jejich pera vycházely i Zprávy týkající se těchto oddělení, které jsou uváděny v posledním čísle Časopisu příslušného roku a sumarizují činnost daného oddělení.

PhDr. Lubomír Nemeškal začal působit v Numismatickém oddělení Národního muzea od roku 1952. Byl mu svěřeny fondy grošového a tolarového období. V Numismatickém oddělení byl zaměstnán až do roku 1991. V letech 1960 až 1974 byl jeho vedoucím. Šlo o významného numismatika své doby.

Numismatickou problematiku zpracovával v širším historickém kontextu. Publikoval ohromné množství numismatických vědeckých prací. Zpracoval dějiny některých významných mincoven, zabýval se teoretickými numismatickými otázkami. Věnoval se dějinám oboru a osobnostem, které přispěli k jeho vývoji jako samostatné humanitní vědy.

Mimo působení v redakční radě Časopisu Národního muzea působil jako redaktor Numismatických listů (1963–1974). Byl tajemníkem Numismatického sborníku, členem

---

⁸⁰ PETRÁŇ, Zdeněk: Odešel PhDr. Pavel Radoměrský, CSc. In: *Numismatické listy*. Roč. LXIII, r. 2008, č. 4., str. 174-175.

Numismatické komise ČSAV a působil i v Numismatické společnosti československé. Nejvýznamnější muzejní expozice, na jejíž stavbě se podílel byla expozice „Dějiny peněz na území Československa“. Pod vedením prof. Emanuely Nohejlové-Prátové vznikla expozice světového významu.⁸¹

Václav Pubal byl ředitelem Ústředního muzeologického kabinetu a náměstkem ředitele Národního muzea. V Muzeu začal působit od roku 1956 a měl za úkol vybudovat Kabinet muzejní a vlastivědné práce, pozdější Ústřední muzeologický kabinet, jako hlavní centrum muzeologické práce a jako odborně-poradenský, výzkumný a kontrolní orgán českého muzejnictví. Usiloval o soustavný rozvoj české muzeologie, což dokazovala jeho bohatá tvůrčí a badatelská činnost při Muzeu. V jeho vědeckých statích nechyběly práce, které se věnovaly budování muzejních expozic, kapitoly z historie českého i světového muzejnictví a jeho organizaci a byl znám svou spoluprací se školami.

Mimo toto jádro své badatelské činnosti se Václav Pubal též zajímal o hospodářské dějiny, kde se věnoval především dějinám vinařství a kronikářství. Zasloužil se o vydání souborného katalogu „Muzea a galerie ČSR“⁸² věnovaného vývoji, sbírkovým fondům a tehdejšímu stavu muzeí v Československu. Tato publikace se stala neocenitelnou pomůckou jak pro odbornou, tak pro laickou veřejnost. Od roku 1963 redigoval odborný časopis „Muzejní a vlastivědná práce“, který byl určen odborným vědeckým pracovníkům a badatelům. Byl činný i při mezinárodní muzejní organizaci ICOM.⁸³

PhDr. Stanislav F. Svoboda byl dlouholetým vedoucím Národopisného oddělení Národního muzea a Náprstkova muzea. Zájem o dějiny a kulturu si přinesl z rodiny, jeho otcem byl uznávaný vlastivědný pracovník a muzeolog J. F. Svoboda. Do Národopisného oddělení byl přijat roku 1934, kde mu byla přidělena na starost sbírka lidové keramiky a obrázků na skle, jejímuž studiu se věnoval. Tuto sbírku nově roztřídil a vybuodoval adekvátní depozitář založený na moderních muzeologických principech. V květnu roku 1935 byl přeložen do Náprstkova muzea, kde spravoval sbírku slovanského národopisu. Do Národopisného oddělení se vrátil v roce 1940, kde působil, vyjma válečného nasazení v letech 1944 a 1945, až do svého odchodu z funkce roku 1964. Té se vzdal ve prospěch své badatelské činnosti, které se posléze plně věnoval.

---

⁸¹ HOLEC, František: K životnímu jubileu PhDr. Lubomíra Nemeškala, DrSc. In: *Numismatické listy*. Roč. 52, r. 1997 č. 5.-6., str. 172-173.

⁸² PUBAL, Václav: *Muzea a galerie ČSR*. Praha: Olympia, 1985.

⁸³ ŠPĚT, Jiří: Šedesátka Václava Pubala In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLII, r. 1973, č. 1.-4., str. 89-91.

Další z projektů, které vznikly během jeho působení v Národopisném oddělení, patří zbudování nové konzervátorské dílny a nového depozitáře v Petřínských sadech. Nejdůležitějším počinem bylo po dlouholetých stavitelských a technických úpravách zpřístupnění stálé expozice Národopisného oddělení v 1. patře hlavní muzejní budovy.

Jeho badatelská a vědecká činnost spočívala ve zpracování dějin muzeologie a zmapování historického významu lidové kultury. Uveřejnil také rozbor grafické dokumentace lidových krojů z období 18. a 19. st., jejichž velkým znalcem a sběratelem byl. Vydal stručné dějiny národopisných sbírek a byl autorem Zpráv z národopisného oddělení, které každoročně shrnovaly činnost tohoto oddělení.⁸⁴

PhDr. Karel Švehla byl významným pedagogem a dlouholetým ředitelem Knihovny Národního muzea. Když 1. června roku 1946 nastoupil do Knihovny Národního muzea, ujal se vedení nově založeného Oddělení časopisů, které bylo zřízeno v bývalém místodržitelském zámečku v Královské oboře. Šlo o nejucelenější sbírku periodického tisku v Československu. Knihovna zaštiťovala vydávání pravidelné přílohy Bibliografického katalogu ČSR, který je neocenitelnou pomůckou při bádání o periodickém i neperiodickém tisku, přináší totiž soupis všech časopisů vycházejících v Československu. Od roku 1954 byla Knihovna pověřena správou všech zámeckých a hradních knihoven. Vyšla řada soupisů a katalogů těchto knihoven.

PhDr. Švehla se aktivně zapojil i do budování Památníku národního písemnictví na Strahově. Roku 1957 se podařilo otevřít Muzeum knihy ve Žďáře nad Sázavou. PhDr. Švehla založil a vedl literárně vědnou odnož Sborníku Národního muzea v Praze a vydal specializovanou příručku pro pracovníky muzejních knihoven.⁸⁵

Rok 1965 je spojen s dalšími změnami v Časopise. Časopis změnil svůj podtitul z Oddělení věd společenských na Historické muzeum. Tato změna proběhla v důsledku nové organizace Národního muzea, při kterém bylo vytvořeno Historické muzeum, jehož orgánem se Časopis stal. Změna názvu nijak nezměnila ročení Časopisu a Časopis navazoval na dosavadní CXXXIII (1964) ročník. Změnu oznámila PhDr. Zoroslava Drobná v posledním příspěvku vyšlém v tomto ročníku Časopisu. Shrnuje zde dosavadní změny názvů Časopisu od jeho založení v roce 1827. Tyto změny byly vždy zapříčiněny změnou v organizační a

---

⁸⁴ JOHNOVÁ, Helena: Stanislav F. Svoboda In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIV., r. 1975, č. 3.–4., str. 210.

⁸⁵ VRCHOTKA, Jaroslav: Karel Švehla In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLII, r. 1973, č. 1.–4, str. 92–93.

správní struktura Národního muzea.⁸⁶ V tomto roce došlo ještě k jedné změně. Do redakční rady byl nově přijat PhDr. Miroslav Burian (Divadelní oddělení Národního muzea) a rozšířil tak její řady na sedm členů.

Další drobné změny přinesl ročník 1967. Vedle jmen redaktorů a jmen členů redakční rady je uváděno i jméno tajemnice redakce, kterou v tomto roce byla Dagmar Stará a jméno technické redaktorky Věry Suchánkové. Ukazuje to na velmi pečlivou, systémovou a důkladnou organizaci v rámci přípravy a vydávání Časopisu.

Toto období bylo pro Časopis ve znamení rozvoje a zintenzivnění jeho činnosti. Vycházel častěji a stal se důležitým nástrojem při Muzeu nově zřízené instituci Historického muzea. To přineslo i více odborných článků zabývajících se muzeologií a rozšíření Zpráv z jednotlivých oddělení, které se objevují pravidelně každý rok. Ovšem nejpobulárnější články zůstaly u svých tradičních témat z historie, dějin umění a archeologie.

Jako nejvýznamnější změnu popisovaného období v Časopisu, je možno vyhodnotit zavedení redakční rady, která byla složena z vedoucích jednotlivých oddělení a zajišťovala plynulé vycházení periodika a jeho těsné spojení s činností Muzea a jeho hlavních oddělení.

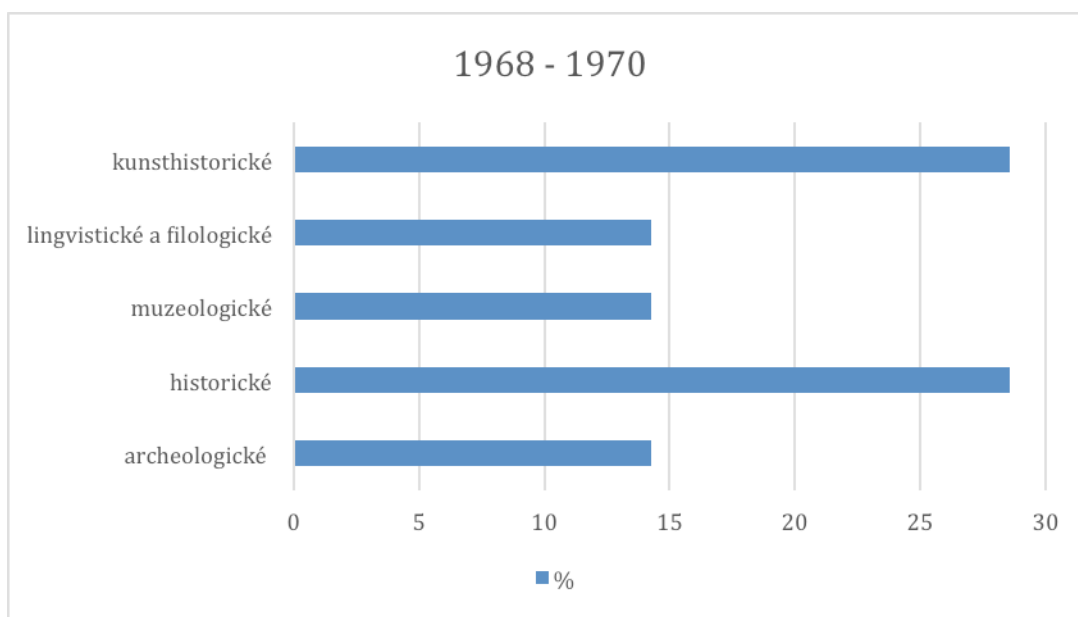
2. 2. 5. Časopis Národního muzea v letech 1968 až 1970

V této podkapitole bude představen druhý troj ročník v dějinách Časopisu Národního muzea. Jeho stěžejním tématem je oslava stopadesátého výročí založení Národního muzea. Časopis uveřejňuje nové a důležité články věnující se historii Národního muzea, této význačné kulturní instituci a osobnostem, které zde působily. Troj ročník CXXVII–CXXXIX (1968–1970) přináší změnu na pozici hlavní redaktorky, kterou se stala Dagmar Stará. Ke změně došlo i na postech v redakční radě Časopisu. Graf č. 5 pak přináší podrobnou analýzu oborové skladby článků uveřejněných v Časopise, která se oproti minulým ročníkům zúžila. Tento, pro Časopis neblahý fakt, je dán i sloučením tří ročníků Časopisu do jednoho jediného ročníku a čísla.

---

⁸⁶ DROBNÁ, Zorošlava: *Časopis Národního muzea – Oddíl věd společenských*. Změna názvu In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXIV, r. 1965, č. 4., str. 128.

Graf č. 5: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1968–1970

Skladbu hlavních článků ilustruje Graf č. 5. Největšího počtu článků dosáhly články s kunsthistorickou a historickou tematikou. Jde o témata, která jsou na stránkách Časopisu uveřejňována nejčastěji. Dále zde nalezneme články z historických věd, z archeologie, články s lingvistickou a filologickou tematikou, které také pravidelně zaplňují stránky Časopisu.

Troj ročník CXXXVII–CXXXIX (1968–1970) přináší celkem šest hlavních článků. Mezi jejich autory nalezneme autority působící v jednotlivých institutech Národního muzea. Své články zde uveřejnily PhDr. Helena Johnová (Historické muzeum Národního muzea), PhDr. Vladimír Denkstein (Národopisné oddělení Národního muzea), PhDr. Jiří Špět (Ústřední muzeologický kabinet), PhDr. Jiří Tywoniak (vedoucí Zemědělsko-lesnického oddělení Státního archivu v Praze), Ivana Bláhová a PhDr. Aleš Chalupa (Archiv Národního muzea).

PhDr. Helena Johnová, CSc. ve svém příspěvku shrnuje oslavy spojené se stopadesátým výročí založení Národního muzea.

PhDr. Johnová byla ředitelkou Historického muzea Národního muzea a přední znalkyní v oborech etnografie, lidové kultury a muzeologie. Už za studií na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy pracovala v Národopisném oddělení Národního muzea, kam od 1. ledna 1950 nastoupila natrvalo. V roce 1964 pak převzala vedení tohoto oddělení po PhDr. Stanislavu F. Svobodovi.

Ředitelkou Historického muzea se stala v říjnu roku 1968. Věnovala se i pedagogické činnosti. Přednášela na katedře etnografie Univerzity Karlovy etnografickou muzeologii a lidovou výrobu. Na Univerzitě 17. listopadu působila dva roky. Jednalo se o československou

vysokou školu zřízenou pro studenty z Afriky, Asie a Latinské Ameriky, od roku 1974 byla převzata do správy Univerzitou Karlovou.

Při Historickém muzeu se specializovala na výstavní činnost a rozšiřování expozic. Mnohé z jejích instalací byly ve své době velice populární a průlomové. Byla autorkou stálé expozice Národopisného oddělení, ve které jako první přinášela ucelený pohled na lidovou kulturu Československa. Často přispívala svými rozsáhlými odbornými znalostmi z muzeologie a výstvanictví při pořádání celonárodních výstav.

Dále je třeba zmínit rozsáhlou publikační činnost PhDr. Johnové. Vydala přes padesát vědeckých prací, věnujících se etnografii a muzeologii. Svou výstavní činnost doprovázela publikováním odborných katalogů, věnujících se dané expozici. Od roku 1974 byla redaktorkou Sborníku Národního muzea – řady A.⁸⁷

PhDr. Jiří Špét, Csc. byl ústřední postavou české muzeologie a odborným pracovníkem Ústředního muzeologického kabinetu Národního muzea. V Časopise Národního muzea často uveřejňoval odborné statě věnující se obecné muzeologii a historii tohoto oboru. K muzeologické problematice přistupoval se širokým záběrem a je autorem nesčetných bibliografií zpracovávající dobově dostupnou muzeologickou literaturu.

Rozsáhlá byla jeho činnosti pedagogická i v rámci Národního muzea. Zde působil od roku 1963 až 1972 jako vědecký pracovník a zástupce ředitele Ústředního muzeologického kabinetu. Od roku 1956 působil jako tajemník Historického klubu. Této funkce se musel roku 1972 vzdát ze zdravotních důvodů i s přihlédnutím k pracovním prioritám. Nastoupil jako tajemník do Společnosti přátel starožitností. Též byl členem redakční rady časopisu Dějepis ve škole.

Během své rozsáhlé pedagogické činnosti byl autorem mnoha učebnic a metodologických příruček týkající se výuky historie i muzeologie na českých školách. Své mnohaleté zkušenosti využil při tvorbě Směrnice pro správu, evidenci a ochranu sbírek v muzeích a galeriích, která vešla v platnost v roce 1983 a na jejíž tvorbě se podílel, když od roku 1972 až do roku 1990 působil jako referent pro muzejnictví při Ministerstvu kultury Československé a později České republiky.⁸⁸

PhDr. Jiří Tywoniak se ve svém článku věnuje Knolliádě a osobnosti Kašpara Šternberka. Další článek přinesl obsáhlou studii popisující historii a organizaci muzejní správy. Jeho autorkou byla Ivana Bláhová, promovaná historička, která působila nejdříve

---

⁸⁷ VRCHOTKA, Jaroslav: Významné životní jubileum PhDr. Heleny Johnové, Csc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLV., r. 1986, č. 3.–4., str. 193-194.

⁸⁸ DOLÁK, Jan – GILBERTOVÁ, Marie: Historik Jiří Špét. Život a dílo. Masarykova univerzita, Brno 2010, str. 4-5.

v Oddělení novějších dějin Národního muzea a od roku 1967 pak v Archivu Národního muzea.

PhDr. Aleš Chalupa, Csc. ve svém článku přináší seznam zaměstnanců Národního muzea od jeho založení až do jubilejního roku 1968. Jde o velmi obsáhlý a důležitý dokument, který přináší pohled na strukturu a složení zaměstnanců jednotlivých oddělení Národního muzea. Lze ho považovat za jeden z důležitých pramenů pro sociologické a hospodářské dějiny instituce Národního muzea.

PhDr. Aleš Chalupa byl významným českým archivářem, který se nesmazatelně zapsal do historie Národního muzea, především jeho archivu, který díky němu získal svůj speciální status archivu zvláštního významu v rámci celé archivní správy. Vystudoval historii a anglický jazyk na Karlově univerzitě a Státní archivní školu, kde ho učili přední odborníci, jakými byli např. prof. Václav Vojtíšek či PhDr. František Roubík, DrSc. V letech 1949 až 1959 působil v Archivu země české (dnes Národní archiv) a publikoval dvou svazkový seznam tamějších archivních fondů. Podílel se na vydání fondu Zemského národního výboru, edici Berní ruly (zpracoval Boleslavský kraj) a Tereziánského katastru, což představovalo jeden z předních vydavatelských počínů v rámci archivnictví.⁸⁹ Díky této skutečnosti mu byla nabídnuta spolupráce s Národním muzeem.⁹⁰

Roku 1959 nastoupil do Archivu Národního muzea, kde působil až do roku 1989. V letech 1959 až 1984 Archiv Národního muzea přímo vedl. PhDr. Aleš Chalupa si jako první uvědomil nesmírnou důležitost písemností, které se nacházely v pozůstalostech veřejně činných osobností. Právě orientace na shromažďování těchto dokumentů, které byly mimo rámec tehdejší archivní struktury a hierarchie učinilo z Archivu Národního muzea důležitý článek ve vývoji celé muzejní i archivní správy.⁹¹

V rámci archivu PhDr. Aleš Chalupa vyhledával a shromažďoval ego-dokumenty významných osobností, zvláště politicky činných. V archivu bylo možno nalézt písemné památky Ivana Dévera, Aloise Rašína, Ladislava Rašína, Josefa Pekaře, Karla Kramáře či rodiny Riegrových. Archiv se ve své době stal předním pracovištěm, věnující se moderním a soudobým dějinám. Udržována byla čilá zahraniční spolupráce s americkými a německými

---

⁸⁹ ČECHURA, Jaroslav: Aleš Chalupa. In: : *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXIII. r. 1994, č. 1.-2., str. 2.

⁹⁰ WINTERS, Stanley B. – WINTERS, Zdenka: In memoriam Aleš Chalupa. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXIII. r. 1994, č. 1.-2., str. 4.

⁹¹ ČECHURA, Jaroslav: Aleš Chalupa. In: : *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXIII. r. 1994, č. 1.-2., str. 2.

historiky, kterým byl archiv, jako jeden z mála českých archivů, zpřístupněn. Snažil se však pomáhat i českým kolegům, kterým to později, za normalizace nebylo jinak umožněno.⁹²

PhDr. Aleš Chalupa se dále věnoval dějinám 30. let 20. století. K padesátému výročí Mnichova vydal spolu s R. Kvačkem *Československý rok 1938*.⁹³ Dále vydal rukopis pamětí Roberta Jemmetta Stopforda (účastník Runcimanovy mise v r. 1938).⁹⁴ Jeho životním dílem se ovšem stal Průvodce po fondech a sbírkách Národního muzea.⁹⁵ Po svém odchodu do důchodu zpracoval osobní fond Hany a Edvarda Benešových.⁹⁶

Časopis Národního muzea si zachoval svůj formát a grafickou podobu i v tomto trojročníku. Časopis je A5 formátu s hnědým přebalem. Na titulní stránce je uveden název Časopisu i s podtitulem, ročník o který se jedná a také obsah. Na první stránce Časopisu se nachází představení redakce, jejího sídla, osoby vydavatele a také nakladatelství v němž vycházel. Časopis i nadále vydávalo Národní muzeum v nakladatelství Orbis.

V redakci došlo k mnohým změnám. Změnila se osobnost hlavní redaktorky i složení redakční rady, v které najdeme mnoho nových osobností. Hlavní redaktorkou se stala Dagmar Stará. Redakční rada se skládala z těchto osobností: PhDr. Jiřího Břeně, Csc. (Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea), PhDr. Zoroslavy Drobné (Historicko-archeologické oddělení Národního muzea), PhDr. Heleny Johnové (Historické muzeum Národního muzea), PhDr. Lubomíra Nemeškala (Numismatické oddělení Národního muzea), PhDr. Aleny Plessingerové, Csc. (Národopisné oddělení Národního muzea), PhDr. Jiřího Špěta (Ústřední muzeologický kabinet Národního muzea) a PhDr. Jaroslava Vrchatky, Csc. (Knihovna Národního muzea).

Specializací nové redaktorky, Dagmary Staré byly dějiny umění a klasická archeologie, obory, které vystudovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Přednášky z dějin umění absolvovala u doc. O. Blažička, profesora J. Květa a prof. J. Pešiny. Klasickou archeologii studovala u předních odborníků jakými byli např. prof. J. Čadík, prof. R. Vachová či doc. B. Svoboda.

---

⁹² WINTERS, Stanley B. – WINTERS, Zdenka: In memoriam Aleš Chalupa. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXIII. r. 1994, č. 1.-2., str. 4.

⁹³ KVAČEK, Robert – CHALUPA, Aleš: *Československý rok 1938*. Praha: POLART, 2011.

⁹⁴ CHALUPA, Aleš: Pražský rok Roberta J. Stopforda. (Vzpomínky na léta 1938-1939). In: *Sborník Národního muzea v Praze. Řada A-Historie*. Roč. 42, r. 1988, č. 2., s. 73-131.

⁹⁵ CHALUPA, Aleš – BĚLIČOVÁ, Milena – ČECHURA, Jaroslav – RYANTOVÁ, Marie: *Průvodce po fondech a sbírkách Archivu Národního muzea*. Praha: Archiv Národního muzea, 1998.

⁹⁶ ČECHURA, Jaroslav: Aleš Chalupa. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXIII. r. 1994, č. 1.-2. str. 3.

Po ukončení studií působila externě na pracích při sestavování bibliografie pro Ústav dějin a teorie umění ČSAV, pro Fond výtvarných umělců a ve fotoarchivu Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody. Do Národního muzea nastoupila roku 1961.

V Národním muzeu působila od roku 1961 až do roku 1992. Jejím pracovištěm se stalo Oddělení starších českých dějin, kde se věnovala péči o památky uměleckého řemesla, jakými byli např. cínové výrobky, zvony, sklo, šperky, lékárenské památky a další především kovové předměty.

Vedení oddělení převzala v roce 1974, na tomto postu byla až do roku 1986. Od svého nástupu do muzea působila jako tajemnice redakce Časopisu národního muzea a jeho redaktorkou byla od roku 1974 až do roku 1986. Za jejího vedení došlo k vydání samostatných rejstříků Časopisu.

Věnovala se též pedagogické činnosti. V letech 1968 až 1996 přednášela na dvouletém pomaturitním studiu pro muzejníky a konzervátory při Knihovnické škole, později při Ústředním muzeologickém kabinetu a na Střední průmyslové škole grafické. Tématům, kterým se ve svých přednáškách věnovala byly historické sbírky a základy dějin umění.

Po dobu jejího působení v Národním muzeu došlo k obohacení sbírkových fondů a především o zkvalitnění restaurátorských a konzervačních prací. Za jejího vedení Oddělení starších českých dějin byla pořízená detailní fotodokumentace sbírkových předmětů a následně byl vybudován trezorový prostor. Zkušenosti ze svého muzeologické činnosti předávala ochotně ostatním muzeologům, byla členkou Poradního sboru pro sbírkotvornou činnost v Národním muzeu a v Muzeu hlavního města Prahy.⁹⁷

Novou redakční radu tvořil PhDr. Jiří Břeň, Csc., který se ve své odborné kariéře zaměřil na evropské dějiny mladšího pravěku a klasickou archeologii. V roce 1952 se stal odborným asistentem Prehistorického oddělení Národního muzea, kde spravoval široký repertoár muzejních sbírek. Věnoval se zde době laténské, římské, období stěhování národů a především mu byl svěřen dohled nad antickými sbírkami. Ovšem jeho celoživotní vědeckou i hlavní muzeologickou specializací byla kultura mladší doby železné. Právě analýze státních muzejních fondů byla věnována jeho první monografická kniha.

Oddělení prehistorie a protohistorie se mohlo pyšnit tím, že bylo nejrozsáhlejší a největší oddělení v rámci Národního muzea. PhDr. Břeň se stal jeho vedoucím 1. října 1978, kdy nahradil ve funkci svého předchůdce profesora Jiřího Neustupného. Jeho prvním úspěchem v této funkci byla dohoda s Archeologickým ústavem ČSAV v Praze o vzájemné

---

⁹⁷ ŠNAJDROVÁ, Evženie: Životní jubileum Dagmar Staré. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXXVIII., r. 2009, č. 3.-4., str. 164-165.

spolupráci z 28. října 1978. V této dohodě byly poprvé oficiálně vymezeny hranice působnosti obou vědeckých institucí. PhDr. Břeň měl jako vedoucí oddělení na starosti také jeho výstavní činnost. Roku 1975 úspěšně uspořádal samostatnou výstavu „Malovaná keramika keltských měst“ a následovanou výstavou „Výtvarný projev v pravěku“ konanou v roce 1988. V Národním muzeu působil též jako zástupce ředitele Historického muzea, vykonával funkci tajemníka atestační komise a byl ustanoven členem výstavní rady Národního muzea.

Ve své vědecké kariéře učinil významné a rozsáhlé objevy v keltském oppidu v Třísově. Podrobně prozkoumal vnitřní plochu oppida, fortifikaci jeho severní akropole, u které objevil její pravděpodobnou kultovní funkci. Díky této své činnosti obohatil muzejní sbírky o téměř 35 000 nových inventárních čísel. Přispěl k upřesnění znalostí o kultuře Keltů ve střední Evropě a podařilo se mu zasadit tuto lokalitu mezi významné a uznávané archeologické památky severně od Alp.

Ve svých dalších pracích se zabýval městskou civilizací pozdní doby laténské v Čechách, díky kterým mu byla v roce 1964 udělena hodnost kandidáta historických věd. Díky svým rozsáhlým archeologickým zkušenostem se také podílel na vedení terénního výzkumu v Anuradhapuře na Srí Lance v letech 1982 a 1983.

PhDr. Břeň působil dlouhodobě v pracovní skupině Československého spolku archeologického pro terminologii doby laténské, dále byl členem Archeologické komise československého národního výboru při Muzejní asociace pro dějiny skla (AIHV), členem Komise pro dějiny Keltů při Mezinárodní unii prehistorických a protohistorických věd a také členem Německého archeologického ústavu v Berlíně.

Věnoval se též pedagogické činnosti. Vyučoval na Vysoké škole pedagogické v Praze protohistorii. Vedl přednášky o pravěku Evropy na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Brandýse nad Labem.⁹⁸

Další významnou osobností v redakční radě byla PhDr. Alena Plessingerová. Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy vystudovala etnologii a slovanskou filologii. Specializovala se na lidové zvyky a lidovou hmotnou kulturu.

V Národním muzeu začala působit od roku 1952, kdy na podzim nastoupila jako odborná asistentka v Národopisném oddělení, které vedla od roku 1968 až do roku 1986. Za dobu jejího působení v Národopisném oddělení se sbírky nebývale rozrostly a zkvalitněly. Došlo i k rozšíření Národopisného oddělení, kdy v polovině 60. let získalo přestavbou zimní

---

⁹⁸ HÁSEK, Ivan: K šedesátinám Jiřího Břeň. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLVIII, r. 1989, č. 1. – 2., str. 108 – 109.

zahrady letohrádku na sál nový prostor pro tématické výstavy a v 70. letech získalo velký výstavní sál v poboční budově, kde se od té doby pořádaly pravidelně dvě až tři výstavy ročně, na kterých se PhDr. Plessingerová aktivně účastnila. Sama byla autorkou několika velice populárních výstav: „Současní lidový řezbáři“ (1966), „Lidové umění Československa“ (1970) a „Láska a svadba v lidovém umění“ (1982) a její výstavy o lidových jesličkách se dočkaly 8 repríz.

PhDr. Plessingerová se při své vědecké činnosti v 50. a 60. letech zaměřila na dokumentaci zanikajících vesnic na Mostecku. Zde se odráží fenomén tehdejší doby, kdy průmyslovému a technickému pokroku ustupovaly vesnice a jednotlivé biotopy po celém tehdejším Československu. Mnohdy tak nenávratně zmizely místa, budovy a jiné doklady dokumentující předešlé doby a historický vývoj.

O své vědecké a badatelské výsledky jak z terénních výzkumů, tak z výzkumů uskutečněných v rámci sbírek Národopisného oddělení se podělila v mnoha odborných publikacích, člancích i expozicích. V rámci Národopisného oddělení se jí díky své rozsáhlé činnosti podařilo vytvořit i mnoho nových fondů. Mezi nejvýznamnější patřila sbírka naivního umění a objevení mnoha dosud neznámých lidových umělců, jakými byli např. Bavlna, Chvála, Dzurko a Landsfeldová. V Národopisném oddělení se podílela i na pořádání vernisáží, k nim doplňujících přednáškových cyklů a hudebních večerů. Z oddělení se tak stalo vysoce ceněné kulturní středisko své doby.

Díky svým rozsáhlým odborným zkušenostem byla více jak 25 let členkou Komise Ministerstva kultury Československé republiky pro zabránění vývozu starožitností. Také byla členkou poradního sboru Ministerstva kultury pro nákup předmětů současné lidové výroby. V 70. letech byla zvolena členkou Mezinárodního komitétu Dětského fondu Organizace spojených národů (UNICEF) v New Yorku. Zde i v jiných zemích se zasadila o propagaci české lidové kultury pořádáním výstav.⁹⁹

Posledním nově zvoleným členem redakční rady byl PhDr. Jaroslav Vrchotka. Šlo předního českého znalce dějin Knihovny Národního muzea a českého knihovnictví vůbec. Do Knihovny Národního muzea nastoupil roku 1947. Zde mu v průběhu let byla svěřena do správy široká agenda knihovních fondů: pečoval o nové přírůstky, o jednotlivé historické celky a o soubor tzv. konzervační sbírky, která obsahovala nejvzácnější a nejhodnotnější tisky a provotisky uložené v Muzeu. Spravoval též Časopisecké oddělení Knihovny Národního muzea. Roku 1971 se stal ředitelem celé Knihovny.

---

⁹⁹ JOHNOVÁ, Helena: Životní jubileum PhDr. Aleny Plessingerové, Csc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXVIII., r. 1989, č. 1.-2., str. 107–108.

Mezi jeho významné muzeologické počiny patřila především reinstalace Muzea knihy ve Žďáře nad Sázavou, která bylo dokladem moderně vybudované muzeologické expozice, kde se konaly významné mezinárodní knihovnické konference. Muzeum bylo minulého roku zrušeno. Podílel se též na přípravě historické expozice Národního muzea v Lobkovickém paláci a působil též jako komisař expozice v Muzeu české hudby na zámku v Litomyšli.

Mimo účasti v redakční radě Časopisu Národního muzea, redigoval i Sborník Národního muzea, Řadu literárněvědní. Roku 1976 byl jmenován náměstkem ředitele Národního muzea a stal se tak jeho statutárním zástupcem. V rámci této funkce mu byl svěřen dohled nad vědecko-osvětovou činností Národního muzea.¹⁰⁰

Troj ročník CXXXVII–CXXXIX (1968–1970) byl důležitým vydavatelským počinem. Shrnoval stopadesátileté působení Národního muzea jako instituce. Redakce s redakční radou představila Národní muzeum, jako dlouhodobou a určující instituci českého muzejnictví, kterou bez pochyby Národní muzeum je. Poprvé v historii přináší i ucelený pohled na zaměstnance a důležité osobnosti působící v této instituci, který může přinést nové poznatky ohledně struktury a spektra osobností, které se na vývoji Národního muzea podílely.

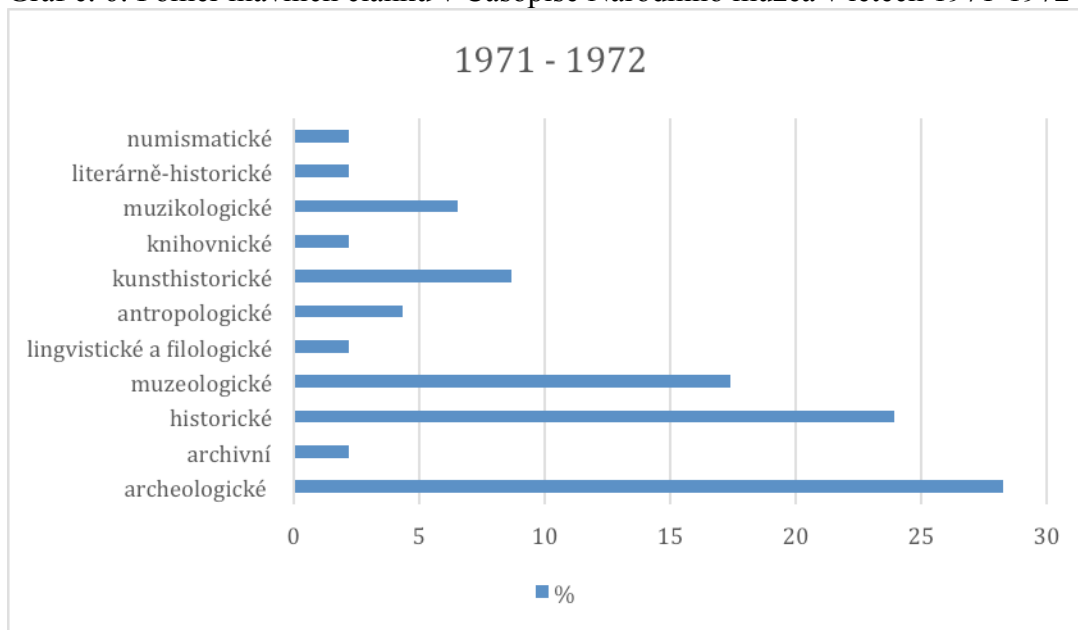
2. 2. 6. Časopis Národního muzea v letech 1971 až 1972

Tato podkapitola se věnuje ročníkům CXL (1971) a CXLI (1972) Časopisu Národního muzea. Časopis měl v této době menší rozsah, zapříčiněný vleklými technickými problémy. Změnila se osoba hlavní redaktorky i redakční rady a Časopis se i přes nepříznivé období snaží dostát svým závazkům a přinášet nové a zajímavé populárně-vědecké články z různých humanitních oborů. Jako v předešlých podkapitolách je i zde uvedena podrobná oborová analýza hlavních článků, ilustrována Grafem č. 6 a představení autorů, kteří v tomto období do Časopisu nejčastěji přispěli svými odbornými vědeckými články. Dále budou představeny i osoby, které se podílejí na vydávání Časopisu a dohlížejí na kvalitu jednotlivých vybraných příspěvků.

---

¹⁰⁰ JOHNOVÁ, Helena: PhDr. Jaroslav Vrchoťka, Csc. šedesátiletý. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLV, 1986, č. 3.-4., str. 198–199.

Graf č. 6: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1971-1972

Graf č. 6 podrobně analyzuje oborovou skladbu článků v Časopise uveřejněných v letech 1971 až 1972. Nejoblíbenějším tématem se v tomto období po delší době staly opět články s archeologickou tematikou. Druhá, nejčastěji uveřejňovaná témata článků v tomto období, jsou témata historická. Další články přinášejí nové poznatky z oborů muzeologie a dějin umění, které byly v dřívějších ročnících také hojně prezentovány. V Časopisu jsou zastoupeny i ostatní tradiční rubriky, jakými byly Jubilea, Drobné články, Zprávy z jednotlivých oddělení a Recenze.

Největšího počtu uveřejněných článků v tomto období dosáhl prof. PhDr. Jan Bouzek, DrSc. Profesor Bouzek byl přední vědeckou osobností v oboru klasické archeologie. Tu, spolu s prehistorií vystudoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Již v době studií působil jako dokumentátor v Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea.

Od roku 1969 až 1991 nastupuje do vedení nově vytvořeného samostatného pododdělení klasicko-archeologických sbírek v rámci Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea. Tato skutečnost umožnila rozsáhlý vývoj v této úzké specializaci. Prof. Bouzek zde působil jako vědec, editor, organizátor a autor. Zároveň působil jako vysokoškolský profesor.

Specializací prof. Bouzka byly památky rané řecké, etruské a černomořské archeologie klasického světa, ale také se věnoval Evropě v době bronzové a starší železné. Zajímal se i o dějiny vědeckých disciplín, zabývající antikou a o ohlasy působení antické kultury na život v české společnosti v 19. a 20. století. Ve svých pracech se snažil o popularizaci vědy a nejnovějších výsledků bádání.

Některé z jeho prací vyšly jako samostatné svazky v rámci Sborníku Národního muzea, řady A–Historie, další byly uveřejněny např. ve *Fontes Archaeologici Pragenses*. Dále vydal více než dvě desítky katalogů k výstavám pořádaných v Galerii antického umění v Hostinném. Pořádání výstav se věnoval i při Národním muzeu, zde také organizoval vědecká setkání na muzejní půdě. Jako expert UNESCO se účastnil archeologických prací v Anuvadhapuře na Srí Lance. Při Filozofické fakultě Univerzity Karlovy vedl Ústav klasické archeologie.¹⁰¹

Druhým nejplodnějším autorem tohoto období byl PhDr. Karel Sklenář, DrSc. Uveřejněny mu byly celkem tři odborné články. PhDr. Karel Sklenář je český archeolog. Do Národního muzea nastoupil roku 1965, kdy začal působit jako spoluautor, tajemník a koordinátor přípravy expozice „Pravěké dějiny československého území“ v rámci Prehistorického oddělení Národního muzea. Zahajovací vernisáž výstavy se konala roku 1966.

V letech 1976 až 1970 absolvoval v rámci Národního muzea řádnou vědeckou aspiranturu. Od roku 1970 pak začal naplno působit v Národním muzeu. Jako člen Rady Národního muzea, kterým se stal roku 1989 se spolupodílel na přípravě nového statutu a organizačního řádu Národního muzea, ve kterém byly již zabudovány demokratické prvky. V únoru 1990 byl i přes nesouhlas vedení Muzea zvolen ředitelem jeho Historického muzea. Tuto funkci vykonával v letech 1990 až 1997, kdy na tuto funkci rezignoval po vytvoření Ústředního depozitáře Národního muzea v Terezíně. V této době redigoval Sborník Národního muzea, jeho řadu A–Historii.

V rámci Prehistorického oddělení spravoval sbírky věnující se paleolitu a mezolitu. V letech 1968 až 1988 vedl terénní výzkum mezolitického sídliště v Hoříně u Mělníka. Dále studoval problematiku nejstaršího vývoje stavebnictví a nejstaršího osídlení jeskyní v Českém krasu. Ze svých terénních výzkumů publikoval mnohé soupisy, popisující danou lokalitu. Při Muzeu vydával soupisy muzejních sbírek a četné bibliografie.

Při Prehistorickém oddělení připravoval i řadu výstav a tři stálé expozice v Mšenu, Rokycanech a Mělníku. Za jeho největší výstavní počín lze považovat rozsáhlou výstavu „Za památkami pravěku“, mapující 200 let české archeologie, uskutečněnou v letech 1978 až 1980 v Mělníku. Vedl a koordinoval koncepční, libretistickou a architektonickou přípravu nové prehistorické, raně středověké a klasické archeologie v Anežském klášteře. Ta se bohužel po příslibení Anežského kláštera Národní galerii nikdy neuskutečnila.

---

¹⁰¹ SKLENÁŘ, Karel: K šedesátinám prof. PhDr. Jana Bouzka, DrSc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXIV, r. 1995, č. 1.-4., str. 141.

PhDr. Sklenář působil v Československé společnosti archeologické při ČSAV, kterou roku 1993 pomohl přetransformovat do České archeologické společnosti. Tuto instituci dále vedl, redigoval její Zprávy a od roku 1977 vedl její odbornou pracovní skupinu pro dějiny archeologie. Od roku 1977 byl také členem odborné Komise muzejních archeologů České republiky, orgánu Asociace českých, moravských a slezských muzeí a galerií. Roku 1991 se stal jejím předsedou.

Kromě členství v redakci Časopisu Národního muzea, působil v redakcích časopisů Muzejní a vlastivědné práce, Časopisu přátel starožitností, edičních řad *Fontes Archaeologici Pragenses* a *Ilustrovaného průvodce pravěkem*.¹⁰²

Dalším autorem, kterému byly zveřejněny 3 články, byl PhDr. Jiří Špět. Tato význačná osobnost české muzeologie byla blíže představena v předešlé podkapitole. V článcích uveřejněných v tomto období se zabývá jak Národním muzeem, tak muzei mezinárodními i vydávání české encyklopedie.

Ani v tomto období nezměnil Časopis Národního muzea svou fyzickou a grafickou podobu. Na titulní stránce je opět uveden, o který konkrétní ročník a číslo se jedná. Je zde zveřejněn i obsah jednotlivých čísel. Časopis nadále vycházel nákladem Muzea v nakladatelství Orbis, n. p. v Praze.

Významnými změnami v tomto období prošla redakce Časopisu. Na redakčním postu vystřídala Dagmar Starou (Oddělení starších dějin Národního muzea) opět PhDr. Zoroslava Drobná (Historicko-archeologické oddělení Národního muzea). I složení redakční rady bylo trochu odlišné od předešlého trojročníku. Redakční rada byla složena z těchto odborných pracovníků Národního muzea: PhDr. Jiřího Břeně (Prehistorické a protohistorické oddělení Národního muzea), PhDr. Lubomíra Nemeškala (Numismatické oddělení Národního muzea), PhDr. Aleny Plessingerové (Národopisné oddělení Národního muzea) a Václava Pubala (Ústřední muzeologický kabinet). V ročníku CXLI (1972) pak rozšířila redakční radu ještě PhDr. Helena Johnová (Historické muzeum Národního muzea). Tajemnicí redakce byla i nadále Dagmar Stará. O grafickou úpravu Časopisu se starala Věra Suchánková. Ročník vyšel až následujícího roku v září.

Ročník CXLI (1972) přinesl vysvětlení proč Časopis vycházel ve zmenšeném rozsahu. Časopis se musel potýkat s technickými problémy, které zapříčinily zpoždění v jeho vydávání. Redakce se proto rozhodla pro vydání Časopisu v menším rozsahu. Toto záchranné

---

¹⁰² LIČKA, Milan: PhDr. Karel Sklenář, DrSc. Šedesátiletý. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXVII, r. 1998, č. 3.-4., str. 69-70.

opatření se týkalo i ročníku CXLII (1973). Od následujícího ročníku (CXLIII, 1974) pak začal Časopis opět vycházet ve svém obvyklém rozsahu, tj. 240 stránek, 4 sešity ročně.¹⁰³

Jak bylo uvedeno výše, Časopis se potýkal s technickými problémy, a proto nemohl vycházet ve svém obvyklém rozsahu. Díky záchranným opatřením a vydávání Časopisu v menším rozsahu mohl Časopis i nadále přinášet svým čtenářům nové odborné studie a články z historických, humanitních oborů a především odborné články muzeologické. V jeho redakci se objevily osobnosti, které s jeho vedením měly zkušenosti a mohly tak pomoci překonat toto složité období v jeho historii.

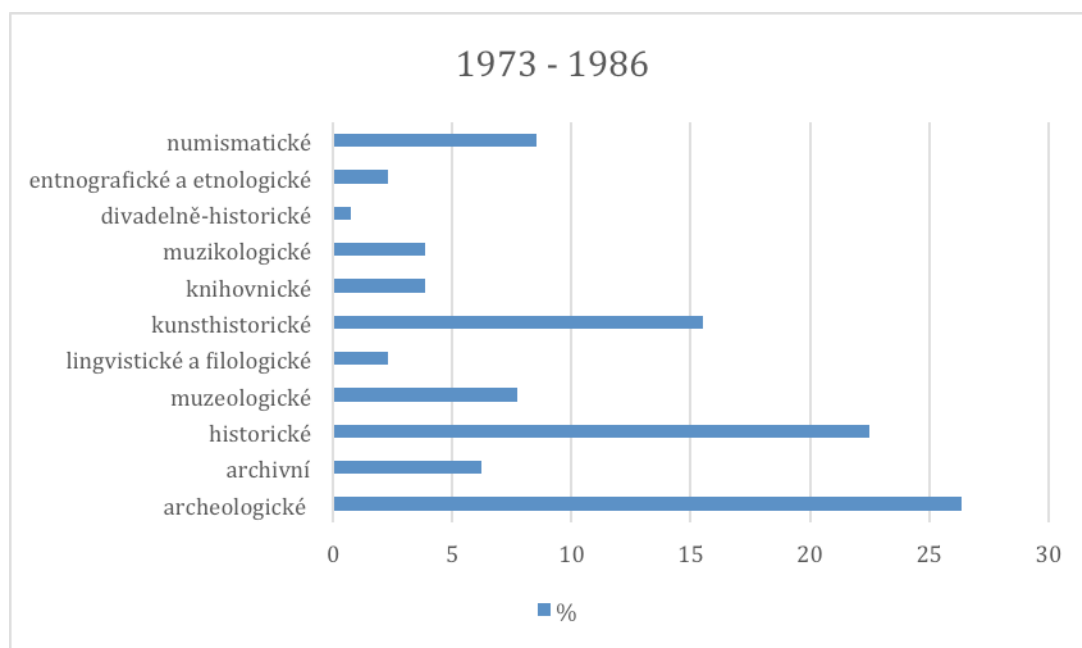
2. 2. 7. Časopis Národního muzea v letech 1973 až 1986

Následujících čtrnáct ročníků Časopisu Národního muzea, CXLII (1973) až CLV (1986), je podrobněji představeno v následující podkapitole. Časopis v tomto období prodělal personální změny na postu hlavní redaktorky a výrazné obměny se dočkala i redakční rada. Časopis si i nadále udržel svou grafickou podobu, ale jeho podtitul se změnil. Od ročníku CXLVI (1977) jde o Časopis Národního muzea, Řadu historickou. Je zde tak jasně určeno další směřování a specializace Časopisu. Tuto změnu lze pozorovat i na skladbě hlavních článků, které jsou ilustrovány Grafem č. 7. Poslední změnou, ke které v tomto období došlo, byla změna nakladatelství, ve kterém Časopis vycházel.

---

¹⁰³ REDAKCE: Prosíme čtenáře... In: *Časopis Národního muzea v Praze. Historické muzeum*. Roč. CXLI, r. 1972, č. 1.-4.

Graf č. 7: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1973-1986

Graf č. 7 dokládá větší specializaci Časopisu na historii a historické vědy a odklon od muzeologické tematiky, která v předešlých ročnících dominovala. Časopis slouží jako ústřední periodikum české muzeologie, ale soustřeďuje se také na ostatní humanitní obory a především na instituci Národního muzea. Nejčastěji zveřejňované články v tomto období přinášely informace z archeologie. Druhé nejčastěji zveřejňované články přinášely výsledky bádání z oborů historických. Třetím nejoblíbenějším tématem se v tomto období staly kunsthistorické články. Časopis však také vydává články z celé řady historických, muzeologických a jim příbuzných věd.

Nejplodnějším autorem tohoto období se stal PhDr. Jiří Špět (Ústřední muzeologický kabinet). Přispěl celkem osmi články. Druhým nejčastěji publikovaným autorem se stala PhDr. Mirjam Bohatcová, Csc. (dříve Knihovna Národního muzea) s celkem šesti uveřejněnými články. Pět článků přispěli do Časopisu v tomto období PhDr. Pavel Brodský, CSc., DSc., PhDr. Dana Svobodová a PhDr. Miloslav Slabina (Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea).

Časopis si i v tomto období zachoval svou formátovou i grafickou podobu. Jednalo se o formát A5 hnědé barvy. Na titulní stránce bylo zveřejněné o který konkrétní ročník a číslo Časopisu Národního muzea, Historického muzea se jedná. Byl zde uveřejněn i obsah daného čísla. Od ročníku CLVI (1977) změnil Časopis svůj podtitul na Řadu historickou. Od toho roku byl též na titulní straně uveřejněn i údaj o vydavateli. Bylo jím i nadále Národní muzeum, ovšem nakladatelství Orbis vystřídalo nakladatelství Panorama.

Další změny, kterými Časopis v tomto období prošel, se odehrály v redakci Časopisu. Na hlavním redaktorském postu vystřídala PhDr. Zoroslavu Drobnou, Dagmar Stará. Šlo o zkušenou redaktorku, která redigovala vydání jubilejního troj ročníku CXXVII-CXXXIX (1968–1970). Proměnilo se i obsazení členů redakční rady. I nadále zde působili: Jiří Břeň (Prehistorické a protohistorické oddělení Národního muzea), PhDr. Lubomír Nemeškal (Numismatické oddělení Národního muzea), PhDr. Alena Plessingerová (Národopisné oddělení Národního muzea) a dřívější redaktorka PhDr. Zoroslava Drobná (Historicko-archeologické oddělení Národního muzea). Nově se stali členy redakční rady PhDr. Jiří Špět (Ústřední muzeologický kabinet) a PhDr. Jaroslav Vrchotka (Knihovna Národního muzea).

Ročník CXLII (1973) vyšel ještě z technických důvodů ve zkrácené podobě jednoho čísla, jak bylo uvedeno v předešlé podkapitole. Časopis Národního muzea nadále vydávalo Národní muzeum v nakladatelství Orbis. Nově se v Časopise Národního muzea objevila rubrika Semináře, přinášející informace o seminářích pořádaných Muzem při Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Následující ročník CXLIII (1974) vyšel již ve svém normálním rozsahu dvou čísel ročně. Redakční radu v tomto období rozšířila PhDr. Helena Johnová (Historické muzeum Národního muzea). Mimo hlavních článků přináší Časopis v tomto roce i rubriky Materiálie, Nové metody a Výstavy. Časopis Národního muzea nadále v tomto období vydávalo Národní muzeum v nakladatelství Orbis.

Další změny se dočkal Časopis již následujícího roku. Ročník CXLIV (1975) od třetího až čtvrtého čísla vychází v nakladatelství a vydavatelství Panorama. Nejvýraznější změna tohoto období se odehrála v ročníku CXLVI (1977), kdy Časopis změnil svůj podtitul na Řadu historickou. Tento ročník obsahoval článek připomínající jubileum tohoto významného a předního českého vědeckého periodika. PhDr. Drobná shrnuje ve svém článku podrobně jeho stopadesátiletou historii.¹⁰⁴ Národní muzeum v rámci oslav uspořádalo i samostatnou výstavu, věnující se tomuto jedinečnému periodiku. Tuto výstavu podrobněji představuje ve svém článku PhDr. Jaroslav Vrchotka.¹⁰⁵

Ročník CXLVIII (1979) vyšel opět ve zkrácené podobě jednoho čísla ročně. Naopak ročník CLIV (1985) se dočkal rozšíření o jedno číslo, ze dvou na tři. Ostatní ročníky si zachovávají svou podobu dvou čísel ročně.

Časopis na počátku tohoto období vycházel ještě ve zkrácené verzi. Tento stav se brzy vyrovnal a jen ročník CXLVIII (1979) vyšel opět ve zkrácené podobě jednoho čísla ročně.

¹⁰⁴ DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CXLVI, r. 1977, č. 1.-2., str. 2-44.

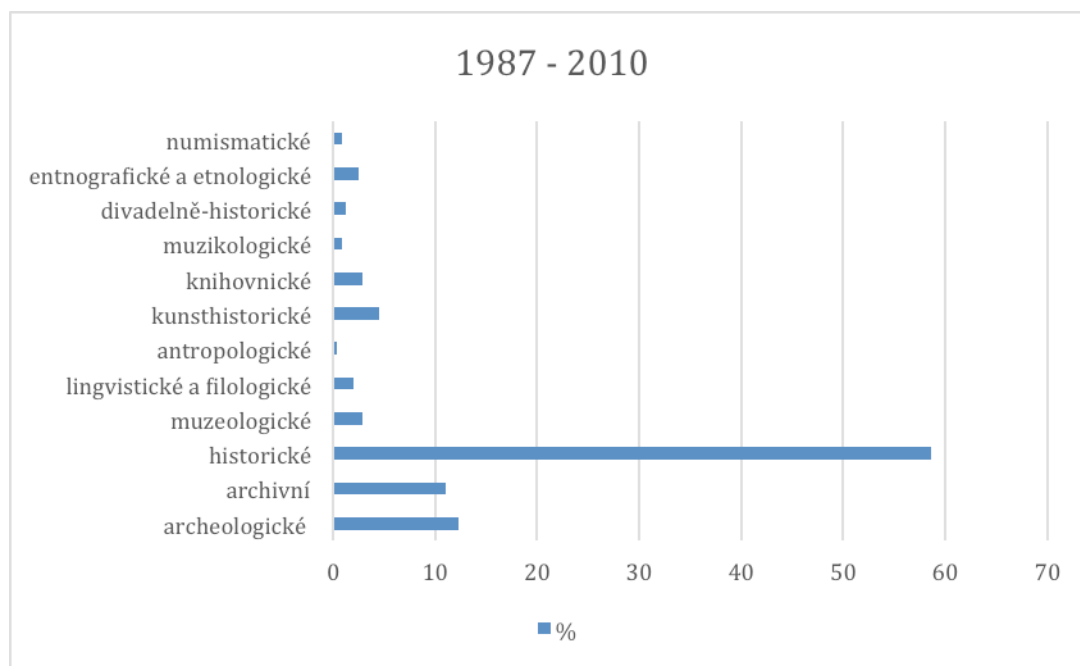
¹⁰⁵ VRCHOTKA, Jaroslav: Výstava „150 let Časopisu Národního muzea“. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CXLVI, r. 1977, č. 3.-4., str. 220-221.

Ostatní ročníky vycházely pravidelně v podobě dvou čísel ročně. Časopis v tomto období prošel významnými změnami. Obměnilo se složení redakce a redakční rady. Časopis též změnil oborovou skladbu článků. Více se soustředil na historické vědy. Přinášel i každoroční Zprávy z jednotlivých oddělení Národního muzea, ale míra muzeologických článků již není tak vysoká, jako v předcházejících letech. Tento trend byl reflektován i změnou podnázvu Časopisu.

2. 2. 8. Časopis Národního muzea v letech 1987 až 2010

Tato podkapitola mapuje dlouhé období ve vývoji Časopisu Národního muzea. Věnuje se dvacet třem ročníkům pod vedením nového redaktora prof. PhDr. Jaroslava Čechury, CSc. Časopis prošel za toto období mnohými změnami. Od změn personálních, změnu sídla redakce, změnu nakladatele či změnu vizuální podoby Časopisu. Graf č. 8 ilustruje oborovou skladbu hlavních článků uveřejněných v Časopise.

Graf č. 8: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1987-2010

Graf č. 8 dokládá naprostou převahu historické problematiky na stránkách Časopisu Národního muzea. Tento trend bylo možno sledovat již v minulém období. Dále jsou zde publikovány články z archeologie a archivnictví. Příklon k archivní problematice je dán i přesídlením sídla redakce Časopisu do Archivu Národního muzea a postupné uveřejňování jeho cenných a důležitých sbírkových fondů.

Nejčastěji publikovaným autorem tohoto období se stal sám hlavní redaktor PhDr. Jaroslav Čechura. Do Časopisu přispěl neuvěřitelnými jednadvaceti články a stal se tak nejpłodnějším autorem za celé sledované období od roku 1946.

Dalšími úspěšnými a často zvěřejňovanými autory byli PhDr. Alena Šubrtová, CSc. (Archiv Národního muzea) a PhDr. Milan Lička, CSc. (Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea). Oba v tomto období, v letech 1987 až 2010, přispěli shodně osmi články. PhDr. Alena Šubrtová působila od roku 1959 v Národním muzeu, kde postupně vystřídala Numismatické oddělení, Oddělení historické archeologie a Oddělení nových dějin, od roku 1967 začala natrvalo působit v Archivu Národního muzea, pro nějž v té době získal PhDr. Aleš Chalupa nové prostory na Pohořelci.

Při své práci v Archivu zpracovala veliké množství osobních fondů zde uložených. Zajímala se především o historickou demografii a to díky své dřívější práci věnované kojenecké úmrtnosti, kterou zpracovala při externí aspirantuře pro Ústav pro dějiny lékařství. Patřila k zakladatelům české demografie, jako samostatného oboru. Díky její podpoře vznikla Československá demografická společnost, jejíž jednatečkou dlouhou dobu byla.

Při své práci v Národním muzeu se podílela na pořádání výstav, byla členkou mnoha komisí a účastnila se přípravy historické expozice v Lobkovickém paláci. Historické vědy se snažila popularizovat, působila v rozhlasu, kde byla autorkou pásem a divadelních her a spolupracovala s Rádiem Svobodná Evropa.¹⁰⁶

PhDr. Milan Lička byl vědeckým pracovníkem a vedoucím Oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea. Zde nastoupil jako kurátor sbírek období neolitu roku 1968 z podnětu prof. Jiřího Neústupného. Specializoval se na raně středověkou archeologii. Po nástupu do Oddělení se více soustředil na neolit a na technologii výroby pravěké keramiky, speciálně kultury s vypíchanou keramikou. Provedl terénní výzkum (1968–1986) sídliště ve Mšeně (okr. Mělník), který Muzeu zajistil široký studijní materiál dané oblasti a kultury.

Další práce publikuje v oboru studia tzv. staré keramiky, to je spojeno i s mnohými experimenty, které často pomohly PhDr. Ličkovi řešit složité badatelské úkoly a nejednu výrobní záhadu. V této oblasti byl předním odborníkem na techniku výpalů, původ, datování a kompletaci keramických zlomků do původního celku.

Roku 1993 byl jmenován vedoucím Oddělení prehistorie a protohistorie a současně působil jako zástupce ředitele Historického muzea. Jako vedoucí Oddělení usiloval o uspořádání starého sbírkového fondu a jeho zpřístupnění badatelům formou databáze a převodu inventárních čísel do digitální podoby. Dále působil jako editor řad Fontes

---

¹⁰⁶ ČECHURA, Jaroslav – RYANTOVÁ, Marie: Životní jubileum Aleny Šubrtové. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXIV., r. 1995, č. 1.-4., str. 135.

Archaeologici Pragenses a Ilustrovaného průvodce pravěkem a byl členem Českého archeologického komitétu.¹⁰⁷

V tomto období se vyskytla i řada změn co se týkaly vzhledu a grafické podoby Časopisu. Od ročníku CLX (1991) přibyl na titulní stránce Časopisu piktogram zpodobňující Národní muzeum. Ten se ovšem udržel jen po čtyři ročníky a u ročníku CLXIII (1994) se na titulní stránce Časopisu již neobjeví. U ročníku CLXXI (2002) se změnila barva titulní stránky z hnědé na oranžovou a došlo ke zmenšení formátu Časopisu. Jde o formát menší A5 a objevuje se zde i latinská podoba názvu Časopisu. U dalšího ročníku CLXXII (2003) je místo dříve uváděného obsahu na titulní stránce otištěn obrázek, ilustrující některý z publikovaných hlavních článků daného čísla Časopisu Národního muzea, Řady historické a je zde znovu otištěn piktogram Národního muzea.

Nejvýznamnější grafickou úpravou však prošel ročník CLXXVI (2007). Šlo i nadále o formát menší A5, byl však zvolen modernější design Časopisu. Na titulní stránce je uveden název Časopisu, jeho latinská podoba, ročník, rok a konkrétní číslo. Dále zde nalezneme fotografii, která střídá ilustrace a bývá převážně volena ze sbírkových fondů Muzea a ilustruje jeden z hlavních článků. Na konci stránky je uvedeno Národní muzeum jako vydavatel i se svým znakem a webovými adresami, které informují zájemce o dění v muzeu, pořádaných a připravovaných výstavách a o jednotlivých institutech v rámci muzea. Tuto podobu si Časopis zachoval až do konce sledovaného období.

Nový redaktor prof. PhDr. Jaroslav Čechura byl dlouholetým vedoucím Archivu Národního muzea, a to v letech 1985 až 2002. Od roku 1991 působil jako externí pedagog na Filozofické fakultě univerzity Karlovy v Praze. Kromě vedení Časopisu Národního muzea působil i jako člen redakční rady Sborníku Národního muzea, řady A–historická.

Specializací prof. Čechury jsou hospodářské a sociální dějiny Čech pozdního středověku a raného novověku, zejména 17. století. Sleduje dějiny každodennosti, venkovského obyvatelstva, jeho kriminalitu, rebelie a ostatní aspekty života dané doby.¹⁰⁸

První výraznou změnou tohoto období bylo přesídlení redakce Časopisu z Národního muzea do jeho Archivu, který se nacházel na Pohořelci. Ten se roku 1995 přestěhoval do Holešovic, kde se Archiv i sídlo redakce Časopisu Národního muzea nachází do dnes. Časopis vycházel v rozsahu dvou čísel ročně až do roku 1990. V tomto roce musela redakce přistoupit na úsporné opatření a začít vydávat Časopis opět jednou ročně. Příčinou tohoto úsporného řešení byla snaha o záchranu existence, tohoto významného vědeckého periodika.

¹⁰⁷ DROBERJAR, Eduard: Životní jubileum Milana Ličky. In: *Časopis Národního muzea. Řada Historická*. Roč. CLXVIII., r. 1999, č. 3-4., str. 94.

¹⁰⁸ PÁNEK, Jaroslav – VOREL, Petr: *Lexikon současných českých historiků*, Praha 1999, str. 54.

Krise byla dána zhoršením financování edičních řad v rámci celého Národního muzea a vysokými náklady spojenými s vydáváním Časopisu.¹⁰⁹ K opětovnému vycházení Časopisu v objemu dvou čísel ročně došlo až roku 1997, v této podobě vychází dodnes.

V tomto období se také velice často měnila nakladatelství, v němž Národní muzeum Časopis tisklo. Bylo to i dáno změnou politického systému a vzniku nových, ekonomicky na státu nezávislých subjektů. Do roku 1993 vycházel Časopis v rámci nakladatelství Panorama. Od tohoto roku začal Časopis vycházet v nakladatelství Pierot, s. r. o. Od roku 1996 nechávalo Národní muzeum Časopis tisknout v Reklamní a umělecké agentura Artemis a od roku 1998 vycházel v nakladatelství ISV.

V ročníku CLXXI (2002) byl poprvé uveden i údaj o grafické sazbě a úpravě. Za tu byl až do roku 2006 zodpovědný Petr Materna. Toho na této pozici vystřídala firma H. R. G. Litomyšl. Ročník CLXXV (2006) připomínal významné jubileum prof. PhDr. Vladimíra Denksteina, uplynulo sto let od jeho narození.

Z předešlé redakční rady z let 1973–1986 zůstal pouze PhDr. Jiří Špét. Ten zde působil až do roku 1990. Nejdéle však působili v redakční radě PhDr. Karel Sklenář, byl jejím členem od roku 1987 až do současnosti. Prof. PhDr. Ivan Hlaváček působí v radě Časopisu také až do dnes. Prof. Hlaváček je světově uznávaný znalec problematiky pomocných věd historických a archivnictví.

Díky své monografii o listinách a kanceláři Václava IV. je prof. Hlaváček známý i v zahraničí a i přes nepřízeň normalizační doby se mohl účastnit mnoha světových vědeckých symposií a konferencí. Dodnes je členem nesčetných světových i českých vědeckých institucí. Roku 1990 byl jmenován vedoucím katedry Pomocných věd historických a archivního studia při Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a roku 1993 se stal hostujícím profesorem univerzity v Kostnici. Vykonával funkci předsedy Vědecké archivní rady. Dále je členem Učené společnosti České republiky a čestným členem České archivní společnosti.¹¹⁰

PhDr. Jiřina Langhammerová působila také v redakční radě až do roku 2013, tedy do konce sledovaného období. V Národním muzeu spravovala sbírky lidového textilu a krojů při Národopisném oddělení. Vedoucím tohoto oddělení se stala roku 1993. Členkou redakční rady byla i při Sborníku Národního muzea, řady A – Historie. Je též členkou Národopisné společnosti a členkou Mezinárodní organizace pro lidové umění (IOV) při UNESCO.

Ve své vědecké práci se PhDr. Langhammerová zaměřila především na studium lidového textilu, kroje a studiu lidových zvyků. V 70. a 80. letech učinila terénní výzkumy

¹⁰⁹ ČECHURA, Jaroslav: Sdělujeme, že ... In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLIX, r. 1990, č. 1.-4.

¹¹⁰ MARTINOVSKÝ, Ivan: Ivan Hlaváček poněkud netradičně. In: *Minulostí Západočeského kraje*. Roč. 36, r. 2001, str. 314-316.

zaměřené na proměny lidového kroje. Své poznatky prezentovala především formou expozic a výstav. Podílela se na přípravách na vydání Národopisné encyklopedie Čech, Moravy a Slezska.¹¹¹

Prof. PhDr. Josef Válka, CSc., byl také členem redakční rady do konce sledovaného období. Šlo o významného historika, specialistu na hospodářské dějiny raného novověku a docenta československých dějin na Masarykově univerzitě v Brně. Bohužel, jako mnoho významných vědeckých osobností před ním i on byl nucen roku 1974 ukončit svou pedagogickou činnost z politických důvodů.

Od 70. let dostal i zákaz publikovat a ke svému stěžejnímu dílu o dějinách Moravy se tak mohl přihlásit až po roce 1990. Naštěstí i přes tento zákaz směl vydávat své články alespoň ve Vlastivědném sborníku moravském, do jehož rubrik recenzí a zpráv prof. Válka často přispíval, jeho příspěvky se věnovaly především husitství na Moravě. Přispíval i do dalších historických sborníků a odborných periodik, především statěmi menšího rozsahu a recenzemi.¹¹²

Kromě ročníku CLIX (1990) působil až do konce sledovaného období v redakční radě i prof. PhDr. Miroslav Hroch, DrSc. Význačný historik a univerzitní profesor, specializující se na dějiny struktury a formování evropských národních hnutí a severoevropské hospodářské a politické dějiny v době třicetileté války. Od roku 1956 byl odborným asistentem Katedry obecných dějin a pravěku.

Po roce 1989 byl vedoucím katedry Obecných dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Podílel se na tvorbě řady skrip a studijních textů pro různé typy škol. Jeho publikace probíraly problematiku od středověku až po přelom 18. a 19. století. Vždy přináší komplexní pohled na danou problematiku, ale také specifika dané historické doby. Vydal i řadu populárně-vědeckých studií.¹¹³

Krátce působil v redakční radě PhDr. Josef Janáček, DrSc. Jako člen redakční rady působil v letech 1987 až 1989 a poté ještě v letech 1990 až 1993. Odborník na československé dějiny a pomocné vědy historické, absolvoval pětiletou praxi v Archivu hlavního města Prahy (dnes součástí Národního archivu). Při Ústavu československých a světových dějin vykonával funkci zástupce ředitele, poté byl vedoucím Oddělení starších československých dějin.

Specializací PhDr. Janáčka byly české hospodářské dějiny v evropském kontextu, věnoval se především studiu řemesel, hornictví, mincovnictví a cenové revoluci v raném

---

¹¹¹ PÁNEK, Jaroslav – VOREL, Petr: Lexikon současných českých historiků, str. 170.

¹¹² JANÁK, Jan: Sedmdesátník Josef Válka. In: *Vlastivědný věstník moravský*. Roč. LI, r. 1999, sešit 3, str. 414.

¹¹³ NÁLEVKÁ, Vlastimil: Evropský historik Miroslav Hroch. In: *Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et historica 3, Studia Historica XLIV*, r. 1996, str. 9–11.

novověku. Dalším tématem, kterým se ve své vědecké kariéře zabýval byly dějiny, ekonomika a sociální složení měst. Věnoval se též dějinám hlavního města Prahy.¹¹⁴

Nejkratší dobu byli členy redakční rady PhDr. Vlastimil Vondruška, CSc. a Otto Janka. Oba působili v redakční radě pouze v období let 1987 až 1989.

Jako poslední rozšířil v tomto roce redakční radu PhDr. Eduard Maur. Letitý tajemník a odborný asistent Katedry československých dějin Filozofické katedry Univerzity Karlovy. Studoval demografie, sociální situace a konflikty v české kultuře a dějinách. V roce 1993 byl zvolen do čela Ústavu českých dějin.¹¹⁵

Od roku 1997 se složení redakční rady ustálilo, až roku 2009 rozšířila její řady PhDr. Helena Stejskalová.

V tomto období prošel Časopis Národního muzea nejvýznamnějšími změnami za celou dobu své historie. Zcela se proměnilo personální složení redakce a redakční rady. Změny byly dány i historicko dobou, kterou můžeme na jeho stránkách sledovat. Ač již šlo o poválečný zájem o regionální muzea, husitskou tematiku, centralizaci muzeologické správy do Národního muzea, či jednotlivé fenomény doby, jakými bylo například zatopení některých obcí v důsledku těžby hnědého uhlí.

Časopis přestál v tomto období všechny důležité změny a zkoušky a dále přinášel svým čtenářům co nejpřesnější a nejaktuálnější vědecké informace. Od 80. let můžeme zaznamenat odklon od tradiční muzeologické tematiky a větší směřování a specializace Časopisu na historické vědy. Toto směřování bylo vyjádřeno i ve změně názvu na Řadu historickou. Ustálilo se i vydávání Časopisu, vycházel v nákladu dvou čísel ročně. Jednotná byla i grafická podoba, která prošla radikální přeměnou a Časopis se tak může řadit mezi moderní přední vědecká periodika své doby.

Nakonec můžeme zpozorovat i politickou změnou v listopadovém vývoji Časopisu. Kdy v redakci začínají působit osobnosti, kterým to za bývalého režimu nebylo dovoleno. I články Časopisu se mohou zaměřovat na konkrétní historické problémy a nemusí být ovlivněny politickým systémem země.

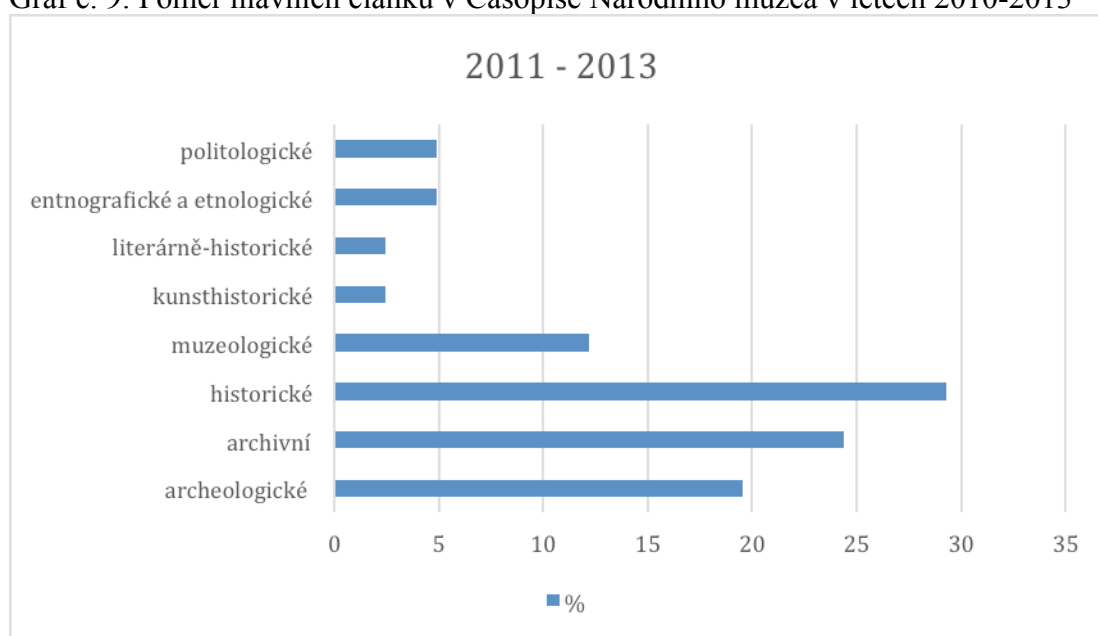
¹¹⁴ KOPIČKOVÁ, Božena: Josef Janáček In: *Medaevalia historica bohemica*, Praha Historický ústav, 1995, sv. 4., str. 411-412.

¹¹⁵ KVAČEK, Robert: Eduard Maur – kolega, učitel, přítel. In: *Historik zapomenutých dějin*, str. 10-11.

2. 2. 9. Časopis Národního muzea v letech 2011 až 2013

V poslední podkapitole této práce bude probírán nejnovější úsek v dějinách Časopisu Národního muzea. Časopis má již svou ustálenou podobu a čtenářskou obec. Vychází nákladem Národního muzea a jeho redakce sídlí v jedné z důležitých institucí Muzea, jeho archivu. Zajímavé a moderní složení oborů, kterým se Časopis na svých stránkách, ukazuje na jeho důležité místo v rámci odborné periodické produkce v České republice. Toto rozložení je ilustrováno Grafem č. 9. Časopis získal novou redaktorku, redakční rada si zachovala své složení z minulých let.

Graf č. 9: Poměr hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 2010-2013

Graf č. 9 přináší informace o skladbě hlavních článků v Časopise Národního muzea, za poslední sledované období. Časopis si i nadále zachovává převahu historických věd. V tomto období byl zaznamenán výrazný nárůst archivní problematiky uveřejněné na jeho stránkách. Další nejoblíbenější témata jsou témata tradiční, jakými byla archeologie a muzeologie.

Nejplodnějším autorem tohoto období byl Mgr. Libor Jůn (Archiv Národního muzea), který přispěl čtyřmi články. Další autoři přispěli shodně dvěma články za sledované období. Byli jimi: PhDr. Michal Pehr, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv akademie věd ČR), PhDr. Klára Woitschová, Ph.D., (Archiv Národního muzea), PhDr. Milena Běličová, (Archiv Národního muzea) a PhDr. Helena Svobodová (Oddělení pravěku a antického starověku).

Časopis si ponechal svůj formát menší A5. Na titulní stránce se opět nachází informace o konkrétním čísle. Nalezneme zde fotografickou ilustraci jednoho z ústředních

článků Časopisu a znak vydavatele, Národního muzea. Na konci Časopisu je uveden obsah. Časopis si zachovává svůj moderní charakter.

Toto období přináší pouze dvě změny. První, zásadnější, je změna na postu hlavního redaktora. Nově se jím stala PhDr. Klára Woitschová, která nadále udržuje chod Časopisu Národního muzea. Působí v Archivu Národního muzea, kde se především věnuje genealogicko-heraldickému sběratelství. Přednáší též na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy Pomocné vědy historické. Redakční rada si zachovala své složení z předchozího období. Nově řídil grafickou úpravu a sazbu od roku 2013 Ing. Milan Gattringer. Od roku 2014 zajišťuje grafickou úpravu sama redaktorka PhDr. Woitschová.

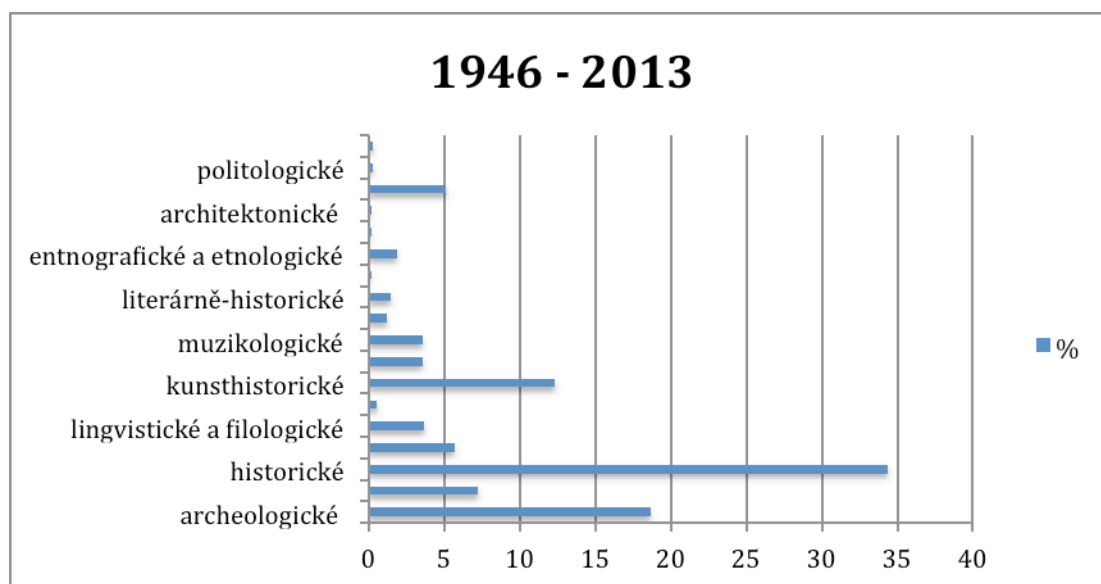
Časopis si udržuje svou moderní podobu, ale udržuje si i své tradiční požadavky na své příspěvky, a těmi jsou vědeckost, faktičnost a přesnost. Časopis Národního muzea je nejstarším nepřetržitě vycházejícím českým vědeckým periodikem. Za dlouhou dobu své historie se ustálila jeho podoba i okruh jeho čtenářů. Současná redakce dodržuje zásady stanovené již zakladatelem Františkem Palackým, vědeckost a osvětovost článků.

Kapitola přinesla celkové a komplexní shrnutí vývoje Časopisu Národního muzea v letech 1948 až 2013. Podrobně je zde analyzován, každý z šedesáti tří ročníků za tuto dobu vydaných. Časopis za dobu své existence prošel nejednou změnou, od grafické, přes obsahovou, změnu způsobu vydávání či změnou statutární, při které se Časopis stal významnou tribunou všeobecné muzeologie.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala historií a vývojem Časopisu Národního muzea a přinesla podrobný oborový rozbor hlavních článků uveřejněných v Časopise v poválečném období až do roku 2013. Časopis Národního muzea za sledované období uveřejnil celkem 762 hlavních článků. Nejpopulárnější a nejčastěji uveřejňovaným tématem se stala témata historická. Časopis uveřejňoval historické články už od svého vzniku a od roku 1977 lze sledovat ještě větší orientaci a specializaci na historii. Druhým nejčastěji zpracovávaným tématem byla archeologie. Národní muzeum na stránkách Časopisu prezentuje své objevy, projekty a sbírkové předměty v tomto oboru. Třetí nejpopulárnější jsou články z kunsthistorickou problematikou. Pro větší přehlednost je přiložen Graf č. 10, který ilustruje skladbu hlavních článků, za celé sledované období.

Graf č. 10 Skladba hlavních článků v Časopise Národního muzea v letech 1946-2013

V historii Časopisu se nachází mnoho momentů, které mohou ilustrovat i významné dějinné okamžiky Československé i celosvětové. Za druhé světové války bylo vydávání Časopisu úplně zastaveno. Po osvobození bylo jeho vydávání obnoveno a jeho obsah reflektuje poválečný vývoj až do nejnovější doby. Časopis si vždy zakládal na přesné a důsledné vědeckosti svých článků, kterými se snažil i ve stížených podmínkách své doby přinášet aktuální výsledky bádání.

Po válce se Časopis potýkal s mnohými problémy a velice těžce prosazoval svoji existenci. Ovšem zkušení redaktoři nedali zaniknout tomuto důležitému periodiku a rozdělili ho na dvě řady, z nichž Oddíl věd společenských se dále rozvíjel. Pozice Časopisu se posléze

posilovala, když se Národní muzeum stalo ústředním muzeologickým centrem a Časopis jeho orgánem. Časopis v té době vydával články informující o pohraničních muzeích a krocích k centralizaci muzeologické sítě.

Na jeho stránkách lze sledovat historický kulturní vývoj, zájmy i tendence té doby. I přes všechny peripetie Časopis vždy přinášel odborné vědecké články, informace z institucí Národního muzea i ze světové muzeologie. Byly zde uveřejněny přední archeologické i jiné objevy v rámci Muzea, např. známý husitský kodex z Jeny. Autoři článků byli vždy přední odborníci v daných oborech. Od 80. let přichází znatelné uvolnění poměrů, které se poté odrazilo v polistopadovém vývoji Časopisu. Ten už se plně zaměřil na uveřejňování článků s historickou tematikou. Vyjádřenou i změnou podtitulu Časopisu.

Na vědeckosti a osvětovosti stojí Časopis do dnes. Jeho redakce sídlí v Archivu Národního muzea a je tak neodmyslitelně spjat s touto českou přední vědeckou a kulturní institucí. Přináší mnoho informací o důležitých dokumentech v Archivu i Muzeu uložených. Zachovává tak představu o životě a díle dřívějších pokolení.

Seznam použité literatury:

Primární literatura:

- ČECHURA, Jaroslav: Sdělujeme, že ... In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLIX, r. 1990, č. 1.-4.
- ČELAKOVSKÝ, J., Oznámení. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. LXXXVIII, r. 1914.
- EMLER, Josef, (Složení funkce redaktora) In: *Časopis Musea království českého*. Roč. LXIV, r. 1890.
- MÁCHAL, Jan – PURKYNĚ, Cyril, Oznámení. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. XCI., sv. 4.
- PALACKÝ, František, Návěští pp. Předplatitelům. In: *Časopis Společnosti vlastenského museum w Čechách*. Roč. II., sv. 2.
- PALACKÝ, František, Předmluva. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XII., r. 1837, sv. 1.
- PALACKÝ, František, Slovo k vlastencům od redaktora. In: *Časopis Společnosti vlastenského museum w Čechách*. Roč. I., r. 1827, sv. IV.
- Společnost vlastenského Museum. In: *Časopis Společnosti vlastenského museum v Čechách*. Roč. I., r. 1827.
- ŠAFAŘÍK, Pavel Josef, Návěští o Redakci. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XVII., r. 1843.
- ŠAFAŘÍK, Pavel Josef, Slovo k vlastencům od redaktora. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XXVIII., r. 1838, sv. II.
- VOCEL, Jan Erazim, Redaktor k čtenářstvu. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XXII., r. 1848.
- VOCEL, Jan Erazim, Slovo ke vlastenskému čtenářstvu. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XX., r. 1847, sv. I.
- VRCHOTKA, Jaroslav: Významné životní jubileum PhDr. Heleny Johnové, Csc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLV., r. 1986, č. 3.-4.
- VRŤÁTKO, Antonín Jaroslav, Slovo redaktorovo. In: *Časopis Musea království Českého*. Roč. XXXV., r. 1861.
- ZÍBRT, Čeněk: Upozornění redakce. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. LXXXI., r. 1907.

Sekundární literatura:

- BERÁNKOVÁ, Milena, *Dějiny československé žurnalistiky. Vysokoškolská učebnice pro posluchače fakulty žurnalistiky*. Díl I., Český periodický tisk do roku 1918, 1. vyd., Praha: Novinář, 1981, s. 274.
- BERÁNKOVÁ, Milena – KŘIVÁNKOVÁ, Alena – Ruttkey, Fraňo, *Dějiny československé žurnalistiky: celostátní vysokoškolská učebnice*. 1. vyd. Díl 3. Český a slovenský tisk v letech 1918 – 1944. Praha: Novinář, 1988, s. 315.
- BLÁHOVÁ, Ivana, Vývoj muzejní správy v letech 1842 – 1892. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXVII – CXXXIX., r. 1968 – 1970.
- BŘEŇ, Jiří, Loučíme se s PhDr. Rudolfem Turkem, DrSc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXI, č. 3.-4. *Časopis Národního musea. Oddíl duchovnědný*. Roč. CXI., r. 1937, Praha: Matice česká.
- ČECHURA, Jaroslav: Aleš Chalupa. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXIII. r. 1994, č. 1.-2.
- ČECHURA, Jaroslav – RYANTOVÁ, Marie: Životní jubileum Aleny Šubrtové. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXIV., r. 1995, č. 1.-4
- ČERNÝ, Jan Matouš, *Museum království českého. Stručná zpráva historická i statistická*. Praha: Národní museum, 1884, s. 76.
- DENKSTEIN, Vladimír, Národní muzeum do jubilejního roku 1965. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXIV., 1965, č. 2.
- DENKSTEIN, Vladimír, Postátnění Národního musea. In: *Časopis Národního muzea*. Roč. CXVII-CXIX, r. 1948-1950.
- DENKSTEIN, Vladimír, Šedesátiny Zoroslavy Drobné. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXVI., r. 1967, č. 4.
- DOLÁK, Jan – GILBERTOVÁ, Marie: *Historik Jiří Špét. Život a dílo*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, str. 51.
- DROBERJAR, Eduard: Životní jubileum Milana Ličky. In: *Časopis Národního muzea. Řada Historická*. Roč. CLXVIII., r. 1999, č. 3-4
- DROBNÁ, Zoroslava, K jubileu Časopisu Národního muzea. In: *Časopis Národního musea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXXXVI., 1957, č. 1.
- DROBNÁ, Zoroslava, Šedesát let Dr. Vladimíra Denksteina. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXV., r. 1966, č. 1.

- DROBNÁ, Zoroslava, Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze, Řada historická*. Roč. CXLVI., č. 1.-2.
- HANUŠ, Josef, Musejní časopisy za redakce Palackého. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. XCVI., r. 1922.
- HANUŠ, Josef, *Národní muzeum a naše obrození. K stoletému jubileu založení musea. (Kniha druhá) Založení vlasteneckého musea v Čechách a jeho vývoj do konce doby Šternberkovy*. Praha: Národní museum, 1923, s. 505.
- HÁSEK, Ivan, K pětadesátce Rudolfa Turka. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIV., r. 1975, č. 1.-2.
- HÁSEK, Ivan: K šedesátinám Jiřího Břeně. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada*
- HOLEC, František: K životnímu jubileu PhDr. Lubomíra Nemeškala, DrSc. In: *Numismatické listy*. Roč. 52, r. 1997 č. 5.-6.
- CHALUPA, Aleš: Pražský rok Roberta J. Stopforda. (Vzpomínky na léta 1938-1939). In: *Sborník Národního Muzea v Praze. Řada A-Historie*. Roč. 42, r. 1988, č. 2.
- CHALUPA, Aleš: Za akademikem Václavem Vojtíškem. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIV., r. 1975, č. 1.-2.
- JAKUBEC, Jan, *Dějiny literatury české*. Díl 2. Od osvícenství po Družinu máje. 2. vyd. Praha: J. Laichter, 1934, s. 1051.
- JANÁK, Jan: Sedmdesátník Josef Válka. In: *Vlastivědný věstník moravský*. Roč. LI, r. 1999, sešit 3.
- JIREČEK, Josef, (nemá název, začíná Časopis Musea království českého) In: SCHULZ, Václav: *Ukazatel k prvním padesáti ročníkům Časopisu Musea království českého 1827-1876*. Praha: Matice česká, 1877.
- JOHNOVÁ, Helena: Jubileum PhDr. Vladimíra Denksteina, DrSc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLV, r. 1986, č. 1.-2.
- JOHNOVÁ, Helena: PhDr. Jaroslav Vrchoťka, Csc. šedesátiletý. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLV, 1986, č. 3.-4.
- JOHNOVÁ, Helena: Životní jubileum PhDr. Aleny Plessingerové, Csc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXVIII., r. 1989, č. 1.-2.
- KÁBRT, Jiří, K problematice bibliografické informace a společenské funkce bibliografie. In: *Česká bibliografie. Sborník statí a materiálů*, sv. 14, Praha, 1977.
- KLIMEŠ, Vladimír, *Počátky českého a slovenského novinářství*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1955, s. 193.

- KNEIDL, Pravoslav, BŘEŇOVÁ, Věra, *Časopis Národního muzea 1827 – 1956, Rejstřík 125 ročníků muzejního časopisu. Sv. II. Jmenný seznam*, Praha, 1963.
- KOPIČKOVÁ, Božena: Josef Janáček In: *Medaevalia historica bohemica*, Praha Historický ústav, 1995, sv. 4.
- historická*. Roč. CLVIII, r. 1989, č. 1. – 2.
- KOP, František, *Národní museum památník našeho kulturního obrození*. Praha: Družstvo Vlast, 1941, s. 181.
- KUBÍČEK, Jaromír: Bibliografické rejstříky periodik českých zemí vydané v letech 1961 – 1971. In: *Česká bibliografie. Sborník statí a materiálů*, sv. 11, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973.
- KVAČEK, Robert – CHALUPA, Aleš: *Československý rok 1938*. Praha: POLART, 2011, str. 301.
- KVAČEK, Robert: Eduard Maur – kolega, učitel, přítel. In: *Historik zapomenutých dějin*. Praha: Libri, 2003, str. 331.
- LAISKE, Miroslav, *Časopisectví v Čechách 1650 – 1847: příspěvek k soupisu periodického tisku, zejména novin a časopisů*. Praha: Státní knihovna ČSR – Národní knihovna 1959, s. 179.
- LIČKA, Milan: PhDr. Karel Sklenář, DrSc. Šedesátiletý. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXVII, r. 1998, č. 3.-4
- MALÝ, J., Přehled literární činnosti Čechů od r. 1848 až do nynější doby. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XXII., r. 1858, sv. III.
- MARTINOVSKÝ, Ivan: Ivan Hlaváček poněkud netradičně. In: *Minulostí Západočeského kraje*. Roč. 36, r. 2001.
- MOUREK, V. E., Palacký jako vydavatel německého časopisu vlastenského musea v letech 1827 – 31. In: *Památník na oslavu stých narozenin Františka Palackého*. Praha: Matice česká, 1898, s. 726.
- NÁHLOVSKÝ, Jan, Časopisy v Československé republice dne 31. prosince 1920. In: *Knihovna Statistického věstníku*, sv. I., Praha 1923.
- NÁLEVKA, Vlastimil: Evropský historik Miroslav Hroch. In: *Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et historica 3, Studia Historica XLIV*, r. 1996.
- NEBESKÝ, Václav Bolemír, *Dějiny Musea království českého*. Praha: Museum království českého 1869, s. 209.
- NEBESKÝ, Václav Bolemír, Slovo k laskavému obecenstvu. In: *Časopis Musea království Českého*. Roč. XXIX. r. 1855.

- PÁNEK, Jaroslav – VOREL, Petr: *Lexikon současných českých historiků*, Praha: Historický ústav AVČR, Východočeské muzeum v Pardubicích, Historický klub, 1999, str. 373.
- PASÁK, Tomáš, *Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v Českých zemích z let 1939 – 1945*. Praha: Univerzita Karlova, 1980, s. 441.
- PAUL, K., P. J. Šafařík jako redaktor Časopisu Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea*. Roč. C., r. 1926.
- PETRÁŇ, Zdeněk: Odešel PhDr. Pavel Radoměský, CSc. In: *Numismatické listy*. Roč. LXIII, r. 2008, č. 4.
- PUBAL, Václav a kol., *Muzea, galerie a památkové objekty v ČSR*. Národní muzeum v Praze: Ústřední muzeologický kabinet, 1973, s. 319.
- ROUBÍK, František, *Bibliografie časopisectva v Čechách z let 1863 – 1895*, Praha: Česká akademie věd a umění, 1936, s. 319.
- ROUBÍK, František, *Časopisectvo v Čechách v letech 1848-1862*. Praha: Duch novin, 1930, s. 207.
- ROUBÍK, František, *Prameny k dějinám periodického tisku v Čechách*. In: *Duch novin*, roč. III., č. 1, 1930.
- SAKAŘ, Vladimír, Prof. PhDr. Bedřich Svoboda, Dr.Sc.. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIV., r. 1975, č. 3.-4.
- SEJBAL, Jiří: K životnímu jubileu prof. dr. Emanuely Nohejlové-Prátové, DrSc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CIL., r. 1980, č. 3.-4
- SKALSKÝ, Gustav, *Idea Národního musea*. In: *Národní museum 1818 – 1948*. Red. Gustav Skalský. Praha: Národní muzeum, 1941, s. 253.
- SKALSKÝ, Gustav: Sedmdesát let Václava Vojtíška. In: *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXXII., r. 1953, č. 1.-2.
- SKLENÁŘ, Karel: K šedesátinám prof. PhDr. Jana Bouzka, DrSc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXIV, r. 1995, č. 1.-4
- SKLENÁŘ, Karel: *Obraz vlasti*. Praha, Litomyšl: Paseka 2001, s. 456.
- SPUNAROVÁ, Taťjana, *Časopis Národního muzea. Historické muzeum 1957 – 1966; Rejstřík ročníků 126 – 135*. Praha: Panorama, 1970.
- SPUNAROVÁ, Taťjana, *Časopis Národního muzea. Historické muzeum 1967 – 1976; Rejstřík ročníků 136 – 145*. Praha: Národní muzeum, 1980.
- SVOBODA, J. F., *Musejnictví ve XX. století*. In: *Dvacáté století: Co dalo lidstvu výsledky práce lidstva XX. věku (Sborník pokroku současného lidstva)*. Díl VII. Z duševní dílny lidstva. Praha: VI Orel, 1934, s. 607.

- ŠNAJDROVÁ, Evženie, Životní jubileum Dagmar Staré. In: *Časopis Národního muzea. Řada historická*. Roč. CLXXVIII., r. 2009, č. 3.-4.
- ŠIMEČEK, Zdeněk, Bibliografie novin a časopisů z hlediska historického. In: *Česká bibliografie. Sborník statí a materiálů*. sv. II., Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1960.
- ŠPÉT, Jiří, Josef Emler jako redaktor Časopisu Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea. Řada historická*. Roč. CLXV., r. 1996.
- ŠPÉT, Jiří, Muzea a muzeologie v Časopise Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada Historická*. Roč. CXLVIII, r. 1979, č. 1.-4.
- ŠPÉT, Jiří, *Muzea ve vývoji společnosti a národní kultury*. Praha: Národní muzeum, 1979, s. 277.
- ŠPÉT, Jiří: Muzeologicko-metodická činnost Národního muzea v Praze po roce 1945. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLIV., r. 1985, č. 3. -4.
- ŠPÉT, Jiří, Rozvoj české muzeologie po roce 1945 a její současné hlavní úkoly. In: *Časopis Národního muzea v Praze*, roč. CIL., r. 1980, č. 1. -2.
- ŠPÉT, Jiří, Svaz československých muzeí a jeho časopisy (Příspěvky k jejich historii a profilu) In: *Muzejní a vlastivědná práce*, roč. VII., r. 1969, č. 1. -2.
- ŠPÉT, Jiří: Šedesátka Václava Pubala In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLII, r. 1973, č. 1.-4.
- ŠTĚDRŇ, Bohumír: K šedesátinám dr. Alexandra Buchnera. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIII, r. 1974, č. 1.-2.
- ŠVEHLA, Karel, Za Miloslavem Novotným. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXVI., r. 1967, č. 1.
- TUREK, Rudolf, Sedmdesátky Jiřího Neustupného. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIV, r. 1975, sv. 1.-2.
- VLČEK, Václav, *K vývoji českého muzejnictví*. Praha: Národní technické muzeum, 1970, s. 108.
- VOJTÍŠEK, Václav – SVOBODA, Bedřich – NOVOTNÝ, Miloslav, Po několikaleté přestávce.... In: *Časopis Národního muzea. Oddíl duchovnědný*. Roč. CXV., r. 1946, sv. 1.-2.
- VOLF, Josef, Dějiny novin a časopisů do roku 1848. in: *Československá vlastivěda*. Díl VII. Písemnictví, Praha: Sfinx, 1933, s. 607.
- VRCHOTKA, Jaroslav: *Národní muzeum v Praze. Pokladnice české vědy a kultury 1818-1988*. Praha: Národní muzeum, 1988, s. 37.
- VRCHOTKA, Jaroslav: Výstava „150 let Časopisu Národního muzea“. In: *Časopis Národního muzea v Praze, Řada Historická*. Roč. CXLVI., r. 1977, č. 3.-4.

- VRCHOTKA, Jaroslav, 160. výročí založení Národního muzea v Praze. In: *Časopis Národního muzea. Řada historická*. Roč. CXLVII, r. 1978, č. 1.-2.
- WINTERS, Stanley B. – WINTERS, Zdenka: In memoriam Aleš Chalupa. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXIII. r. 1994, č. 1.-2.
- WOITSCHOVÁ, Klára: Časopis Národního muzea v letech 1827 až 2013. In: *Český lid. Etnologický časopis*. Roč. 100, č. 1, r. 2013.
- TUČEK, Karel: Společnost Národního muzea a Národní muzeum v životě a díle akademika Václava Vojtíška. In: *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXXVII., r. 1958, č. 1.
- TUČEK, Karel – DENKSTEIN, Vladimír: Časopis Národního muzea orgánem Svazu českých museí. *Časopis Národního muzea*. Roč. CXVII-CXIX, r. 1948 – 1950.
- ZÍBRT, Čeněk, Začátky Časopisu Českého Musea r. 1819. In: *Časopis Musea Království českého*. Roč. LXXXVI., sv. I., r. 1912.
- ZIERIS, Karel František: *Nové základy českého periodického tisku (přednáška byla proslovena v extensi přednášek Vysoké školy politické a sociální a doplněna o další podrobnosti)*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1947, s. 40.
28. října 1918 In: *Časopis Musea království českého*. Roč. XCII, sv. I., r. 1918.